

T A R T A L O M

Wehner Tibor / A határtalannal határos	2
Brenner J. János / Határ, körülhatároltság	7
Miglinczyi Éva / Határtalan művészet, határtalan örökség	13
Sinkó István / A tanítvány felelőssége	17
Szakolczay Lajos / Tűzzománc világom	22
Lovág Zsuzsa / Szemereki Teréz kerámia domborműve	26
Miglinczyi Éva / Szó, zene, kép / A Kékszakállú herceg vára	29
Tolnai Ottó / Ágoston Lóránt művészete	37
Jóda Rózsa / Ismerjük meg egymás képzőművészeit!	41
Hírek	46

W e h n e r T i b o r

A határtalannal határos

Közép-Európa súlyos történelmi örökségének, abszurdításba hajló XX. századi megosztottságának következményeként kell újra meg újra szembenéznünk a különös fogalomértelmezés kényszerével: a magyar művészet és a magyarországi művészet kifejezéseinek eltérő tartalmával és jelentésével. A magyar művészet-fogalom egy tág, egy nagy múltú nemzethez kapcsolódó művészetet, művészeti örökséget jelöl, míg a magyarországi művészet-meghatározás e nemzetnek a történelmi korszakok változásaival változó, más és más térbeli kiterjedésű, radikálisan átrajzolt, máshol és máshol húzódo határokkal körülvevett földrajzi régiójára utal. A magyarországi művészet aspektusait vizsgálva határozható meg a mindenkori országhatárokon túl is jelenvaló magyar művészet, amelyet a XX. században, az első világháborút lezáró trianoni békeszerződés óta pontosító meghatározásokkal jelöltek: létezik a felvidéki, a délvidéki, az erdélyi, a kárpátaljai stb. ma már egy

évszázada más országok fennhatósága alá tartozó magyar művészet is. De természetesen pl. a felvidéki is összefoglaló (és összemosó) jellegű – többek között magába foglalja az egymástól meglehetősen távoli Pozsonyt és Kassát is –, amiként a délvidéki megjelölés is több elemből szerveződő, manapság már több országot érintő művészeti jelenség. És egyik sem változatlan és egyik sem állandó, hiszen hatalmas átalakulások, gyökeres változások, átmenetekkel jellemezhető állapot-fázisok színterei voltak ezek a régiók – és így folytonosan változó volt művészetük is – a XX. századi történelmi fordulatok következtében, amelyek sorában a közelmúlt, az 1989–90-es esztendő, illetve az 1990-es évek változásai voltak determinánsok. Ekkor egyes égtájak vonzaskörzetében egyre átjárhatóbbá váltak a határok, és valóban határtalanná vált, egyre inkább (újra) összekapcsolódott egy-egy, korábban egymástól elszigetelt térség.

Tarkó János / Éjszakai játékok

Mazán Anikó / Tér-Idő-Emlék

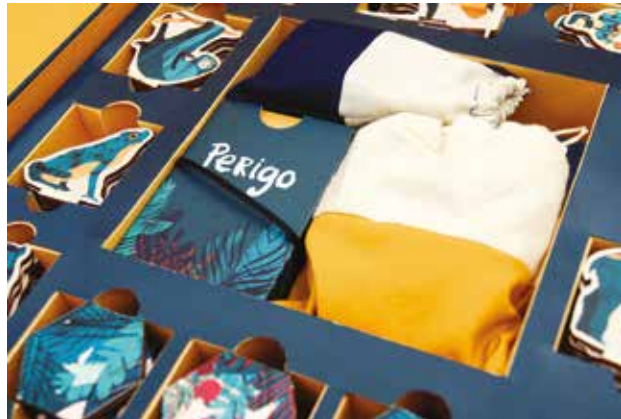

Szunyog Júlia / Erdőszellemek

A magyarországi és a határokon túli magyar művészet közötti szorosabb művészeti kapcsolatok kialakulásának, s a határok általi befolyásának átforgatója mellett nem feledkezhetünk meg az információk és a nemzetközi művészeti kommunikáció terén, a globalizációs szférákban lezajló forradalmi megújulásról sem. Minden tényezőt mérlegelni igyekező azonban továbbra is elmondható, hogy a hivatalosan meghúzott, és számos területen már csak jelképes határokon túl is a magyarországi művészettel eleven kapcsolatokat fenntartó művészi létezés mód és művészeti gyakorlat a jellemző – a kapcsolatok ugyanúgy gyökereznek a nemzettudatban, mint a tanulmányok helyszínének és formáinak megválasztásában, vagy a mesterek megismerésében –, s emellett elhanyagolhatatlan tényező az adott ország történelmi-társadalmi meghatározottsága, sajátosságai, körülményei és atmoszférája is. Ebben a sajátos helyzetben élő és dolgozó, most pályára lépő, munkásságuk, illetve életművük kibontakozó korszakában tevékenykedő – húszas-harmincas éveiket jelenünkben megélő – fiatal felvidéki és délvidéki művészek közül most tizenkét-tizenkét alkotó mutatja be műveit a *Határtalan képzőművészet* című vándorkiállítás-kollekcióban. Úgy is fogalmazhatunk – magyarországi nézőpontból ítélve –, hogy az északi és a déli határon túli magyar képzőművészet legújabb nemzedékének bemutatkozását üdvözölhetjük

most e közép-európai színtér öt városában. (Csak eljártunk a gondolattal: milyen érdekes és izgalmas lehetne egy keleti-nyugati metszet: például a kárpátaljai és a burgenlandi magyar művész-csapat párosításának alkotás-együttese.)

A globalizáció által egyre inkább árnyalt művészetben és művészeti közállapotok között valószínűleg már hiába keresnénk – ha keresnénk – a genius locit, a hely szellemét, a couleur locale, a helyi színeket és hangulatokat, de még a korábban oly érzéketlenül és szemléletesen meg-megjelenő nemzeti sajátosságokat is. (Ha az alkotók nevének feltüntetése, és az információkat is hordozó műalkotás-címek feltüntetése nélkül állítanánk ki ezt a kollekciót, akkor minden bizonnyal lehetetlen feladatra vállalkozna az, aki meg szeretné határozni, hogy melyik mű a felvidéki és melyik a délvidéki: azon túl, hogy európai művészet, következtetéseiben nem nagyon jutna messzebbre.) Általánosan érvényes lehet az a vélekedésünk, hogy roppant friss, megannyi, a tradicionális örökség és a modern művészeti áramlatok által megérintett művészeti szándék,

Török Bianka / Perigo társasjáték

törekvés, szemléletmód és attitűd jelenik meg ebben a műegyüttesben, amelynek alkotásai között az anyaghasználatban, a technikában, a művek megjelenítésében – műfajában, műformájában – inkább az újtó szellemiségű, rendhagyó, az egyéni alkotói karakterek kialakuló-megszilárduló jegyeit erőteljesen hordozó munkák az uralkodók. Változatos, sokszínű, tematikailag – ha megjelölhetők

M. Kiss Márta / Szinlelés

egyáltalán még pontosan a témák és az azokkal összefüggő tartalmi-szimbolizációs vonzatok és vetületek – sok irányba futó tendenciát felvillantó ez a hagyományos és formabontó táblaképekből, szokatlanul tárgyiasult kompozíciókból, hagyományos és meglepő térszemlélettel megvalósított plasztikákból, illetve szobor-tárgyakból szerveződő jelenkori műcsoport. A gazdag összképben azonos súllyal és azonos jelentőséggel jelenik meg a konkrét és az elvont, a természetelvű és az absztrakt, az expresszív, gesztus-jellegű képrögzítés, a szürreális látomás, a tasisztikus festőiséggel tolmácsoló kifejezés, a groteszk hangvétellű kritikus művészi kérdésfelvetés, a kollázs-munka és az objet trouvé, a minimalista dekorativitás, a neodadaista megdöbbentés, a posztmodern idézet és a konceptuális szembeállítás.

Pesti Emma / Izland II.

Acsaji Györgyi / Alom 1.

Éliás Ádám / *Ló nélkül*

Nagy Judit / *Mélyből*

Tarcsi Ádám / *SP 3.0*

Művészi kérdések és válaszok, párbeszéd-kezdemenyezések, kételyek és biztos kijelentések záporoznak a befogadó elé és felé: mintha egy felbolydult, kaotikus, látszatszerűségekben villódzó világ művészeti tükörcserepeinek összeillesztésre

váró halmaza állna előttünk. A feltételes mód használata azonban indokolatlan: egy felbolydult, kaotikus, látszatszerűségekben villódzó világ művészeti tükörcserepeinek összeillesztésre váró halmaza áll előttünk.

Brenner J. János

Határ, körülhatároltság

A *Határtalan képzőművészet* elnevezést kapta az a kezdeményezés, amely felvidéki és vajdasági/délvidéki fiatal magyar képzőművészek között valósul meg, s amelynek eredménye e katalógus, illetve több, csoportos kiállítás.

A szervezők kezdeményezése dicséretes, ez vitathatatlan, s morfondírozva az elnevezésen, a benne felbukkanó fosztóképzőn, hihetetlen erővonalak látszanak feltörni, különösen, ha olyan fogalmakat igyekeznek áttörni, lerombolni, mint amilyen épp

a határ, a körülhatároltság, az ehhez társuló bezártság – és még sorolhatnánk. Olyanok ezek az aktivitások, pulzálások, amelyeket a vajdasági fiatal képzőművészek egytől egyig képviselnek; azok is, akik sajnálatos módon, a korlátozott lehetőségek miatt, most nem lehettek részei a programnak.

Kicsit előreugorva, s már most utalva a válogatások szempontjaira: a fenti megnyilvánulásformákat kerestük a beérkezett műveken is, és akarva-akaratlan tettük fel közben a kérdéseket: vajon miben

Lázár Tibor / *A hentes*

Sándor Laura / Város-szelet

és mennyiben újszerű egy-egy alkotás, mennyire kísérletező, illetve miben jut kifejezésre benne a határok feszegetése-áthágása? – itt és most a kifejezés szigorúan művészi értelmében, persze.

Lehet, hogy bennünk, kurátorokban mélyen legbelül ott motoszkált a válogatás során a határ-„talanság” tudata, így válogatásunkat sem kívántuk még véletlenül sem konkrét tájegységekhez, régiókhoz kötni, viszont egy „*reprezentatív*nak” tekinthető, észak-déli, vagy ha úgy tetszik: dél-északi irányvonal, tengely mégiscsak kirajzolódott Vajdaság térképén. Északról dél felé haladva a következő településekről érkeztek képzőművészeink: a Vajdaság legészakibb pontját – oly egyértelmű: – Szabadka képviseli, majd következik Csantavér–Szabadka, Zenta–Ada, Topolya–Kishegyes, Óbecse, Újvidék és végül – de korántsem utolsósorban: – Székelykeve, a világ legdélebbi, magyar többségű települése.

Felkérésükben a szervezők kiemelték, hogy fiatal képzőművészek részvételére számítanak – úgy gondoljuk, e tekintetben is megfelelő a válogatásunk, hisz a „*legfiatalabb*” résztvevőink 1996-ban, a „*legidősebbek*” pedig 1980-ban születtek. S ha jobban szemügyre vesszük az életrajzokat, az is szembeötlő, hogy nagyjából három év húzódik meg az alkotók között, ha születésük időrendjét vesszük alapul. Még egyszer ki kell emelnünk: a felkérések során egyáltalán nem térbeli és időbeli tényezőket tartottunk szem előtt, hiszen nem mérteni értékek, területi kötődések-kötöttségek szem előtt tartásával kívántunk választani. Válogatásunk máson alapult.

A látszólagos tér- és időkoordináták tehát azonnal relativizálódnak, s teret engednek a valódi válogatási szempontoknak: a tehetség mögött lüktető alkotó-, képzelő-, művészi, szellemi s nem utolsósorban

Monyov Glória / Cím nélkül

Raffai Ingrid / Ablak

Újházi Adrienn / A Gaia Ciklusai sorozatból

Vass Szabolcs / aminosavas önprogramozó

Gubik Korina / *Idő a térben, részlet*

teremtőerőnek; az ambíciónak; de mindenekelőtt: a vizuális kifejezési eszközök és tartalmak „sokszínűségének”, a formanyelvek változatosságának, a színes-tehetséges személyiségeknek. Alkotóink munkái reprezentálják a festészetet, az installációt, és nem idegen tőlük a kísérletező képzőművészeti hozzáállás sem. A sokféle technika lehetővé tette számunkra, hogy bemutassuk a stílusok közötti átmeneteket. A művészek mai köntösbe öltöztetik a nagy korszakok jelentős stílusirányzatait, legyen szó itt akár a reneszánszról vagy a pop-arttról. A korok jellemzői visszaköszönnek a vásznon, az alkotásokon, fűszerezve a kortárs technikák sokoldalúságával. Mondhatni: újjá élesztik azt.

A témák, az alkalmazott technikák és műfajok tekintetében tehát igen széles spektrum rajzolódik ki, s ismerve minden egyes alkotó ars poeticáját, a – már szóba hozott – kísérletezéssel, a (tulajdonképpen tudományosnak tekinthető) kutatással is találkozhattunk, mellyel egy újabb, más természetű „határfogalmat” mostak, mosnak el: a tudomány és a képzőművészet között meghúzódót. És ha már itt tartunk, befejezésül nem is idézhetünk mástól, mint Stephen Hawkingtól, aki így fogalmazott: „A civilizáció hajnala óta az ember arra vágyik, hogy megértse a világ alapjául szolgáló rendet. Kell, hogy legyen valami nagyon különlegesnek az univerzum határainak természetében. És mi lehetne különlegesebb annál, mint hogy nincsen határ. És nem lehetnek határai

az emberi törekvésnek sem. Mindannyian mások vagyunk” – ezzel pedig eljutottunk a leglényegesebb szempontig.

Argyelán Zita/ *A Herbárium sorozatból*

Pesti Emma / Sötét fény

Tarkó János / Művészet és tudomány, diptichon

Acsaji Györgyi / Álom 2.

Kincses Endre / Ez nem Amerika

M i g l i n c z i É v a

Határtalan művészet, határtalan örökség

A Kernstok Károly Művészeti Alapítvány és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet szervezésében 2015-ben valósult meg a *Két határon túl* című kiállítássorozat. A felvidéki és a vajdasági magyar képzőművészek nagy- és középgenerációjának művei mellett akkor már megjelent néhány fiatal műtárgyegyüttese is a tárlatokon. Szembetűnő volt, hogy a felvidékiek konzervatív látásmódjához képest a délvidéki régióban élők milyen gyorsan reagálnak a körülöttük lévő világ változásaira, másrészt hagyományaikat mennyire újszerű látásmóddal közvetítik.

Jelen kiállítás 2020-ban *Határtalan_képzőművészet* címmel indult útjára. A Magyar Kultúra Napjától a Nemzeti Összetartozás Napjáig tartó rendezvényként tervezték a szervezők, mely a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület, a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány, a VMMI és a VM4K együttműködésében valósult meg. A kurátorok ezúttal tizenkét-tizenkét határon túli fiatal alkotót kértek fel bemutatkozásra Szabadka, Zenta, Révkomárom, Dunaszerdahely és Tata galériáiban. Az utolsó helyszínen – Tatán – tizenkét, a városban élő vagy onnan elszármazott művész is csatlakozik a rendezvényhez.

Alexandra Kršňáková / *Hármasban*

Áttekintve a bemutatásra kerülő alkotásokon megállapítható, hogy e fiatal generáció tagjai, legyenek délvidéki vagy felvidéki származásúak, mennyire progresszívan, egyéni komponálóerővel formálták gondolataikat. Munkáikon – határon innen és túl – a képpé/tárggyá formálásban a bejáratott formák megújítása, a határtalan teremtőkészség mutatkozik meg, s néhol sokkolóan fogalmazzák meg korunk megoldásra váró problémáit.

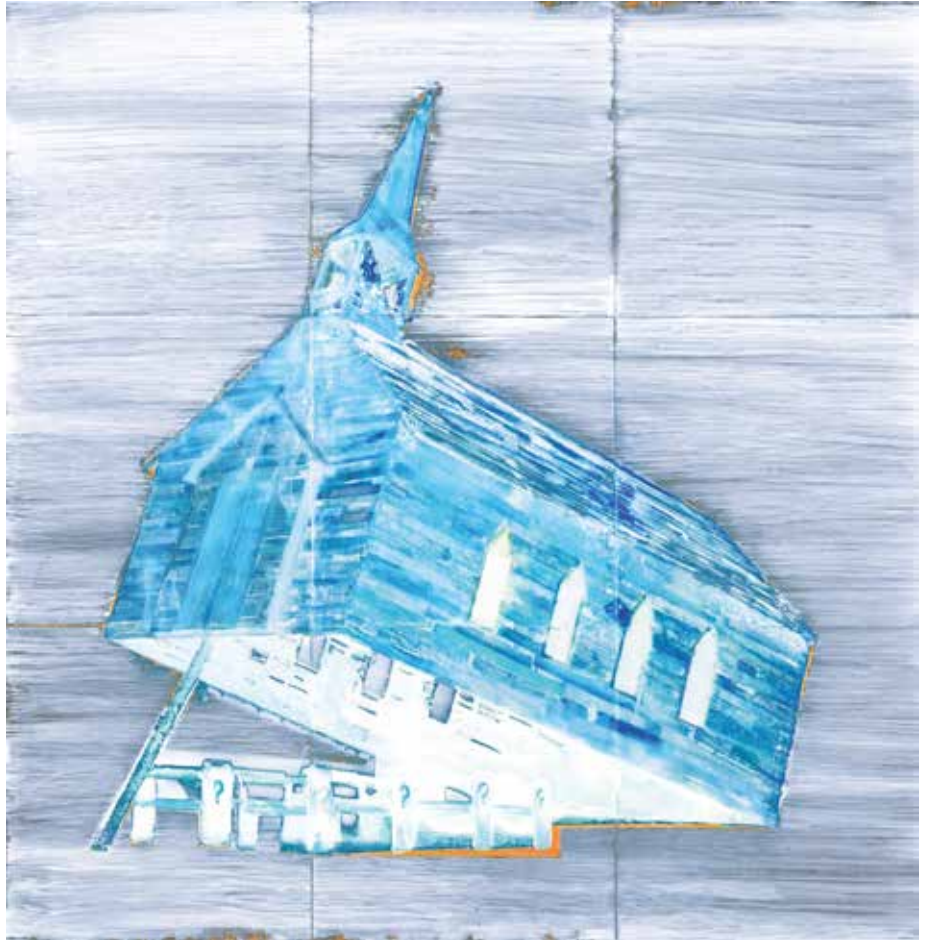
A szervezésekor két alapkritériumot tartottak szem előtt a kurátorok. A felkért fiatal nemzedék

Szunyog Júlia / Erdőszelemek I.

Vámos János / Az építkezés nem habostorta

Mayer Éva / Bevésődés I.

Mayer Éva / Bevésődés II.

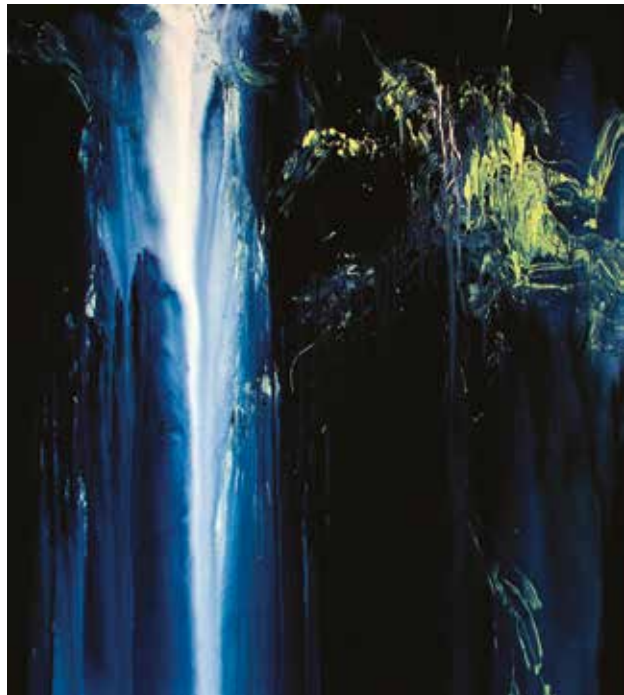
Méry Beáta / Háború

életkorát negyven évben maximálták, s azt, hogy művészeti egyetemet/akadémiát végzett alkotók legyenek beválogatva a kiállítás-projektbe.

Vezérmotívumot – tematikát – nem adtak meg, ennek ellenére a közös műtárgykollekcióból egy karakteres vizuális világ állt össze. A szimbolikus jegyekből, textusokból és texturákból, a direkt képi utalásokból kirajzolódik a közép-európai „hovatartozás”, végső soron az egyén identitása.

„A művész nem a valóságot ábrázolja, hanem azt a látomást, melyet a valóság élménye kelt az emberi lélekben. Ez a többlet a művészet.”

(Márai Sándor)

Szűcs Gábor / Seiz

S i n k ó I s t v á n

A tanítvány felelőssége

Fischer Ernő 105 éve van köztünk. Munkássága, írásai és egész szellemisége egyre kiterjedtebb-kiterjeszhetőbb annak ellenére, hogy 17 évvel halála után gondolatainak, művészetfilozófiájának írásos, könyvbefoglalt lenyomatai csak töredékesen érhetőek el. Fischer jelentős képzőművész volt, s még inkább nagyhatású, személyiségformáló ember. A mostani kiállítás résztvevői mesterüknek is vallják, vagy talán útnak indítóknak, küldetésük

fontos vezetőjének. Pszichopomposz- a lelkek vezetője, ahogy egykor Hermészt nevezték.

Fischer volt az, aki sokunkban felfedeztette a kép és élet egységét, azt, hogy a művészet nagy feladata – Klee-vel szólva – a világ láthatóvá tétele. Szellemi ember volt, sőt bizonyos- talán túlzó megközelítésben – a szellem embere. Azé az elkötelezett, világban és világok felettiben egyaránt barangoló művészember, aki képes volt át is adni tudását, eszméit.

Csengeri Béla / *Kerka patak*Sipos Endre / *Metakozmionok*Lajta Gábor / *Nő az utcán ölelbel*

Fischer- akár a keleti gondolkodás, vagy a spiritu-
alizmus, s rajtuk keresztül Hamvas és Molnár Sándor
festőművész is vallja- a természet, a lélek és a szel-
lem origójában találta meg a festészet lényegét.
Ezért is nagy a tanítvány felelőssége. A tanítványé –
tanítványoké – akik egy ilyen művelt, széles látókör-
ű és nagyhatású festő-gondolkodó eszméit viszik
tovább, saját útjukat, világukat járva.

Saját út és előzmények. Ennek a kettőnek az egysé-
gében fogant ez a kis emlékező kiállítás is, melyben
szeretett tanítványainak java- a kurátori döntés alapján
10- művész állít ki, a Tanár Úrra, Fischerre emlékezve.

Maurice Denis Hommage a Cézanne-jának sze-
replői a kép festésekor még élő mestert veszik kör-
be- kilencen –, s hódolnak munkásságának. Denisen
kívül többek közt Vollard, Vuillard, Bonnard, Roussel
állják körül az állványt, melyen a Mester egy csendé-
lete látható. E mostani hódolat - hommage - nélkü-
lözi a Fischer alkotást, s a saját, tanítványi művek
közül konkrétan is csak egy utal a mesterre - Kulinyi
István Hommage à F. E. című kollázsa, ám a többi
alkotó műveiben is fel - felfedezhetők az irányt
mutatás késői sugarai. T. Horváth Éva korai indáza-
tai, a keresztre feszítés drámaiságában, Pacsika
Emília középkori hangulatú, arannyal átszótt textil-
képei, Csengery Béla, Gábor Áron, vagy Nagy Gábor
organikussága, Lajta színfoltokban tört villózó rétegei,

Gábor Áron / Párbeszéd I.

Gábor Áron / Párbeszéd II.

Nagy Gábor / Montenegro (Tájsebek)

Pacsika Emília / Hommage à Fischer Ernő

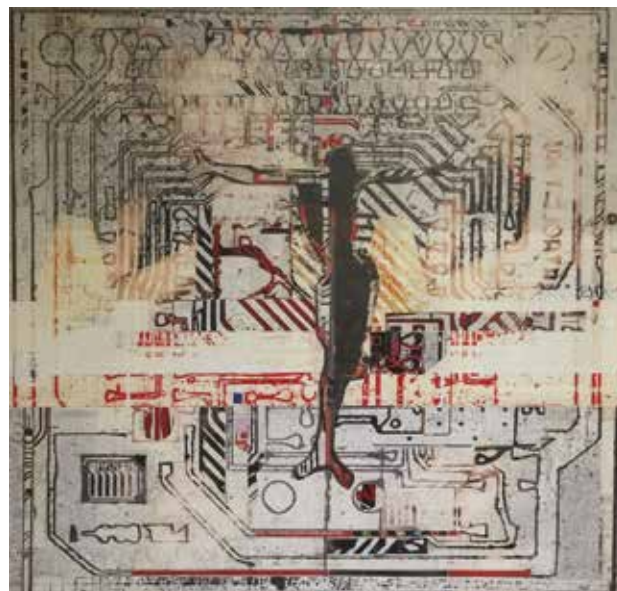
Sinkó István festőművész és Vincze Angéla festőművész a kiállítás megnyitóján

Sipos Endre mikrovilágának górcső alá vett organizmusai. Alföldi László nyomatainak egymásra vetülő struktúrái, vagy Véssey Gábor párképének szenvedélyes vonalhasználata vissza – vissza utalnak az ősforrásra, a fischeri képkalkotás filozófiájára, melyben organikus és strukturált, réteg és szín egyaránt fontos, egymásra épülő és egymást kiegészítő szerephez jut.

Nagy tehát a tanítvány felelőssége, hogy megőrizve tudja továbbfejleszteni, elszakadva tudja fenntartani azt a mély szakmaiságot, elkötelezettséget és a művészet fontosságába vetett hitet, melyet Fischer Ernő személyes varázsa, tudása és szeretete 105 éve megtart bennünket.

Pacsika Emília / Aranykapu

Alföldi László András / *Labirintus nélkül-Feszület*

Véssey Gábor / *Alvók*

T. Horváth Éva / Keresztrefeszítés

A művésztelep ma is működik és alapítója szelleméhez hűen már közép európai szinten szervezi közösséggé a művészeket, művésztanárokat, vizuális kultúra iránt elkötelezetteket. 1955-ban beindította a Művészettörténeti kiskönyvtár sorozatot, melynek éveken át szerkesztője is volt. A József Attila Művelődési Ház Képzőművészeti Szakkörét 25 éven át vezette.

1959-től tanított a Szegedi Tanárképző Főiskolán, ahol 1964-től a Rajz Tanszék vezetője volt, rajztanárok, művészek százait, talán ezreit oktatta. 1974-ben vonult nyugdíjba. A Rajzpedagógusok Stúdiójának kintüntetett vezetője, a szegedi SZÖG-ART Művészeti Egyesület alapító tagja volt.

Fischer Ernő festőművész

Fotó: Németh Andrea

Fischer Ernő

(született: 1914. július 18-án Losoncon,
elhunyt 2002. október 9-én Budapesten)

Középiskolai tanulmányait szülővárosában Losoncon végezte, és itt érettségizett. 1936-ban, a prágai Rajztanárképző Főiskolára került. 1936-1938 között Prágában O. Blazicek tanítványa volt. 1938/39 tanévben a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol Aba Novák Vilmos volt a mestere. Nehéz anyagi körülményei miatt félbe kellett szakítania művészeti képzését, amelyet csak a háború után, 1946-ban folytathatott, ekkor 4 éven át Kmetty János volt festői tanulmányainak irányítója a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán. 1949-ben nyerte el a középiskolai rajztanári diplomát. 1951-1958. között a Népművészeti Intézet Képzőművészeti Osztályának volt vezetője. A népművelés szolgálatában a képzőművészeti kultúra terjesztését végezte és e területen is maradandót alkotott. Ő hozta létre 1953-ban a Tokaji Művésztelepet, melyet éveken át vezetett.

S z a k o l c z a y L a j o s

Tűzzománc világom

/ Kopócs Tibor kiállítása a pannonhalmi

Bencés Gimnázium Galériájában

Két évvel ezelőtt a dunaszerdahelyi kiállításon már megtapasztalhattuk, hogy a tűzzománcok milyen fontos szerepet töltenek be az életműben. Nem véletlen, hogy az egész pályát teljességében mutató tárlaton a festmények, grafikák és tűzzománcok száma – csaknem száz mű került terítékre – megegyezett. Tehát a kivitelezést (technika, stb.) és a műfaji bravúrokat tekintve is valaminő harmónia jellemzi a *couleur locale* látomásait az egyetemesség irányába mozdító oeuvre-t.

A művész a mostani kiállításán látható műveken sem csinált mást, mint a sok évtizedre visszanyúló életmű más jellegű darabjain: a Csallóközt, vagyis a szülőföldet jelölte ki, a gondolkodását, érzelmi kitárulkozását nagyon is meghatározó központnak. (Nem véletlen, hogy megannyi műve Lőcsei Pál mester előtti tisztelgés.) Hogy a biblikus telítettség – pontosabban, a bibliai jelképrendszer messze sugárzó hatása – a tűzzománc képeken (is) kimutatható, nem másból ered, mint a sorsvállalás azonoságából. Hiszen a krisztusi fényben megdidergő felvidéki ember – ha kicsinyben is, ám megrendítő módon – ugyanazt a Golgotát járja be, mint az évezredes bölcsességet, a kitartás és áldozatvállalás fenségét életerővé alakító Úr.

Eme áldozatvállalásnak egy kissé profán változatai is lehetnek – lásd az *Íme a NŐ – Csallóközi Golgota* (1996) című, több szimbólumot egybefogó alkotást, vagy a *Militáns angyal* (1996) ki tudja kit (a férfit?) fenyegető menetelését –, de a tűzzománcok arzenálja szinte teljességében a bibliai tanítás mély erkölcsiségét, a „főszereplők” (Jézus, Mária, Péter,

Illés, János, Jakab, stb.) megszenvedett életútjának sokszor fénylő drámaiságát hangsúlyozza. Az óvó szeretetet (*Mária gyermekkel* – 2000), az együvé tartozás figyelmeztető otthon-melegét (*Jézus, János és Pál apostol* – 2000) és Krisztus másodszori eljövetele nék jövendölését (*Illés szekere IX.* – 2007).

A szakrális hagyományhoz köthető ikon-szerűséget, vagyis annak misztikáját Kopócs föltöri. Az itt látható minden szépség ellenére talán csak a *Mária gyermekkel* és az *Utolsó vacsora – Hommage a Lőcsei Pál mester* (2000) mondható oltárképnek. Szó se róla, a művész ugyan alkalmazkodik a *Jelképtár* sugaraival egyetemességé tágítható képi megidézéshez, ám fölöttébb rajzos személyiségjegyeivel tüntet, amelytől a groteszk sem áll távol (*Szárnyasbika* – 1997). Amelyben a *flóra* és *fauna* (és megannyi bibliai kel-lék-mozzanat) éppúgy fontos szerepet játszik a nő, mint az Éden kristályát fölragyogtató és testi hatalmával – erotikájával – eltakaró embertársunk. Hogy értsük az átszellemítés varázslatát, csak egyetlen példát – rengeteg van belőlük – említsünk, ami többek közt az élet és halál jelképévé is válhat, mert az embert hamar elragadhatja az Úr: „*olyanok, mint a reggeli álmom, mint a sarjadó fű, reggel kihajt, kiszökdül, estére lekaszálják és elszárad*” (Zsolt 90,5k).

A megfeszítettés pózai (mindannyiszor kiinduló-pont Krisztus kereszthalála) különböző ábrázolás módokat szülnék. S ami bennük érdekes, a korpusz, vagy annak megannyi helyzetmozzanatát viselő test – a madár röptüléséhez kapcsolható szabadság-szimbólumot eszünkbe juttatva – olykor kiszabadul végzetes rabságából. Eme szárnyalásnak

Kopócs Tibor festő, zománcművész és Szokolczay Lajos művészeti író a kiállítás megnyitóján

János evangélista / 2005

dr. Borián Elréd OSB, bencés tanár, Kopócs Tibor festő/zománcművész és Szokolczay Lajos művészeti író a kiállítás megnyitóján

Madárember II. / 1997

jellegzetes példái, bravúros háttéralakzatokkal, az 1997-es *Madárember I-II.* és a *Madárember III.* (1999). A keresztről való leszakadás illúziója oly erős, hogy valósággal észlelhető a fölfelé dinamikája is. Hogy a madarak előképei az apostoloknak, akik az egész földet bejárva Isten ígését hirdetik – az Úr emígy szólt: „Az égen, a föld felett pedig röpködjenek a madarak” (Ter 1,20) –, ahhoz kétség nem fér.

Látható, alapvető a tűzzománcok biblikus meg-alapozottsága. Akár az *III. és szekeré IX.* népmesei izgalmát vesszük (már ami a megjelenítés módozatát illeti), akár a fő motívumként előlépő bika mint megnyíló hegytömeg, mint drámaian szikrázó ég tonnányi súlyában ugyancsak stabil jelenlétét – *János apostol megkísértése* – 2005; *Jelenések könyvéből* (é. n.); *Szent Antal megkísértése* (é. n.) –, evvel az ábrázolással a mítosz költözik le a csallóközi földre.

Kopócsnak sikerült a csak rá jellemző „léket” egyidejűleg helyi érvényességűvé és egyetemes kisu-gárzásúvá avatni. Amelynek örvényében nem csupán a Szent jelenik meg, hanem festményeinek és tűzzománcainak legsokoldalúbb alakja, „bűnbánó” társa, a nő is. *Ars poeticája* (2013) az égi és földi motívumaival mindennél jobban érzékelteti ezt a földszagot is.

Az az igazán bravúros, ahogyan a művész a keretből – megtartván a kompozíció teljességét – kilép. Erre példa az *Utolsó vacsora* (fa) motívumkincsben

gazdag lombkoronája. A törzs és a gyökerek (mint védőháló, mint oltalmazó egység) Jézust és tanítványait takarják. Az alakok hagyományos rajzában, vallanak a tekintetek, ott a – jobb szó híján – tépelődő, drámát megelőző búskomorság. Evvel szemben a *Táltos ménés* (1996–1997) című triptichon, a kiállítás egyik, ha nem a legjobb darabja, a rajzos néprajzi elemeket, az ősiségben fogant ma elszabadult „táncos” vonalainak az eldorádóját kirívóan érzeki gazdagsággal jeleníti meg. Kopócs tűzzománcainak, egy kis megengedéssel, ez az örömtánca.

Utolsó vacsora / Hommage à Lócsei Pál mester, 2000

Fotó: Miglinczi Éva, Molnár György

L o v a g Z s u z s a

Szemereki Teréz két kerámia domborműve Komáromban

A komáromi Jézus Szíve plébánia templom „*kiemelkedő nemzeti érték*”. Joggal kapta ezt a hivatalos minősítést, maga az épület és rendkívül igényes belső berendezése is. A hatalmas, klinker téglából emelt templom homlokzatához dél felől egy árkádsorral két emeletnyi belmagasságú, tágas kápolna, az „*Apostolok terme*” csatlakozik. A homlokzat északi oldalán karcsú, magas torony áll. (A torony eredetileg 42 m magas volt, de 1978-ban „*műszaki okból*” 9 métert visszabontottak belőle, ám így is tekintélyt sugárzó építmény.) Rendkívüli élményt jelent a szentély külső oldala, a monumentális, ablaktalan félköríves falazat a román kori rotundák képzetét kelti.

A templom tervpályázatát 1930-ban írták ki, amelyre 62 pályamű érkezett. Az első díjat Körmeny Nándor kapta, aki addig már számos, újszerű templomot

és középületet tervezett. Az ő tervei alapján indult meg az építkezés 1935 októberében, s alig két év után 1937. szeptember 12-én megtörtént a templom felszentelése.

A belső berendezés méltó az épülethez, díszítésére számos kitűnő kortárs művészt kértek fel. A szentélyben Kontuly Béla nagyméretű, a magyar szenteket ábrázoló freskója látható, amely egy félkör alakú üvegtégla tetőn keresztül kap természetes megvilágítást. Az oltárok nemes anyagból, süttői mészkőből és tardosi márványból készültek, a főoltár tabernakulumának ajtaját Ohmann Béla szobrászművész Angyali üdvözlést ábrázoló domborműve díszíti. A Szűz Mária mellékoltár Mária szobrát Antal Károly faragta. A szószék mellvédjén Kovács Margit korai, üde szépségű reliefjei Krisztust és evangélista szimbólumokat ábrázolnak, 1936 évszámot viselő

A komáromi Jézus Szíve plébánia templom főbejárata

A Jézus Szíve templom – Apostolok Terme – kápolnájának bejárata

feliratok kíséretében. Az 1892-ben készült Rieger orgonát a Szent István templomból hozták át. S végül a kápolnához vezető árkádsor folyosójára is jutott kortárs mű, Sztehlo Lili üvegablaka, a madaraknak prédikáló Szent Ferenc ábrázolásával.

Az 1975-ös Szent Év tiszteletére a komáromi illetőségű fiatal keramikust, Szemereki Terézt kérték fel a templom főbejáratának díszítésére. A három kapuszárny fölött elhelyezett mázas samott doborművek harmonikusan illeszkednek a klinker téglafalazathoz. Színviláguk, a természetes agyag okkerén kívül némi sötétebb barna részleteket és fehér mázas felületeket tartalmaz, háttérük téglahálója a templom falára rímel. A művész többszörös, finom relief-keretben helyezte el szimbólikus ábrázolásait, középen Krisztus háromnegyed alakjával, aki jobbát áldásra emeli, bal kezét – a templom

patrocíniumának megfelelően – szívére helyezi. Mögötte jelzésképpen a feszület haránt szárára, a keret alatt az 1975 SZENT ÉV felirat látható. Jobb oldalán négykaréjos keretben a dicsfényes áldozati bárány áll, mellette alfa és omega betűk, a kereten kívül „kiengesztelődés” felirat, virág és búzakarész van. A harmadik mezőben a Szentháromság jelképe tölti ki a négykaréjos keretet, a görög XC betűk és az alsó karéjban lévő Christogram képviseli a Fiút, a kitárt szárnyú galamb a Szentlelket és az Isten-szemet tartalmazó háromszögletű dicsfény – amely különös módon összeolvastva, félig takarja a galamb fejét – az Atyát. A kereten kívül BÉKE felirat, szőlőfürt és száraz fa egészíti ki a képet. A két oldalsó relief sarkaiban lévő kalász és szőlő ábrázolása az eucharisziára utal, a szentség helyszínéül szolgáló templom bejárata fölött.

A templom alapításának 80-dik évfordulójára ugyancsak Szemereki Terézt kérték fel a kápolna – az Apostolok Terme – bejáratának díszítésére. A kapu fölött elhelyezett 210×150 cm-es, oxidos holland samottból készült reliefet 2016 júniusában áldották meg. A művész ezúttal nem szimbólumokat – amit az előző munkájánál nagyon is az épület egészéhez illőnek éreztünk – hanem figurális jelenetet választott témául. A szürkés-fehér színű, 26 darabból összeállított relief a Transzfigurációt, Krisztus színeváltozását ábrázolja. A dombormű közepét Jézus egészalakos, kitért karú, lebegő alakja uralja, körülötte fönt a csak Jézusnak megjelenő Mózes és Illés próféták büszkje

látható, égi jelenésüket csillagok mutatják. Alul a Jézust a Tábor hegyére kísérő három apostol, Jakab, János és Péter mellképe, földi valójukat növényi háttér jelzi. A drámai gesztusokkal jellemzett figurák közt helyezkedik el az égi szózat szövegének felirata: „ez az én szeretett fiam, őt hallgassátok”.

A számtalanszor – a magyarországi művészetben először a koronázási palásttá alakított kazulán – ábrázolt „Krisztus színeváltozása” jelenet jól illik az Apostolok Termének bejáratához, hiszen a Tábor hegyén vált nyilvánvalóvá a tanítványok számára Jézusnak az ószövetségi próféták által is igazolt isteni mivolta.

Az 1975-ös Szent Év tiszteletére Szemereki Terézt kérték fel a templom főbejáratának díszítésére

Fotó: kozterkep.hu/ feltöltő Dr. Pinczés Sándor

M i g l i n c z i É v a

Szó, zene, kép - A Kékszakállú herceg vára

Kass János 1960-ban, a Magyar Helikon kiadó felkérésére készítette el először A Kékszakállú herceg vára illusztrációit. (Balázs Béla szövege először Misztériumok címmel 1912-ben, a Nyugatban jelent meg.) A hagyományos tipográfiai megjelenésű könyv képei apróbb részleteiben különböznek az 1979-ben, a Zeneműkiadó gondozásában kiadott grafikáktól. A Kékszakállú herceg vára című kötet oldalpárjainak bal oldalán az opera librettója és partitúrarészletek, jobb oldalán Kass János tizenhét illusztrációja található. A szöveghez képest a képfeületeken új információk jelennek meg. Metaforikus asszociációk a zárkózottságról, a lélek börtönéből kitörésről. A gazdag jelképrendszer mellett a konkrétumok – a helyzetekre utaló testes színek, az érzéseknek hangsúlyt adó gesztusok, a kimerevített arc kifejezések, a mozgásirányok tudatos használata – számos jelentést hordoznak. A képzelet és a valóság világának transzcendentális látomásai a képek. Kass illusztrációi a zenétől, szövegtől független életet kezdtek élni. A képzőművész szemlélete kitűnően megfigyelhető a kompozíciókban, melyek az eredeti alkotás ismerete nélkül is jelentéssel bírnak. A képek nem csupán a látvány befogadását célozzák meg, gondolatokra serkentik a könyvet lapozókat. Képeiben a férfi-nő kapcsolat rétegeinek felfejtésére törekszik, ám gondolataiknak képi megjelenése átível az alkalmazott műfaj narratív függőségén. Kass János vizuális kommunikációja nem szövegszerű, hanem inkább egyfajta metaforikus nyelven közvetíti Judit és Kékszakállú harcát. Bartók tudatosan vállalt, modern eszköztárral dolgozik, újraértelmezve az archaikus zenei formákat, ezzel új valóságot teremt az addig hagyományos értékek mellé. Kass alkotásainak szerkezete a bartóki gondolatfolyamot követi, ám szitanyomatai a szövegen és a zenén túlmutató jelentéssel bírnak. „Első perctől világos volt – mondta Kass –, hogy az indulatokat színnel kell kifejezni. A kék, a vörös, a fehér és a fekete kontrasztjából épül fel az egymást követő grafikai lapok ritmusa.” Az illusztrációk letisztult képi összhangot mutatnak. Az erőteljes színek, a szereplők tömbösített formája, a kontrasztok fokozzák a drámai feszültséget a kép és a hangzás között.

Kass tizenhét illusztrációja matematikai rendszer szerint osztható. Akár lineáris szerkezetbe állítjuk a rajzokat, akár a páros képstruktúrát választjuk, illetve a hármas ábrametódust elemezzük, ugyanarra a végkifejletre következtethetünk. „Mert az ember igazi énye a tudatalattiban rejlik!” – állítja Freud. Ezt a tudatalatti vibrálást használja ki Kass János, felülírva a tradicionális tapasztalatot, alkotótársai gondolatai mellé építi be saját impresszióit, megjelenítve az elképzelhetetlent. A dráma első megszólalója a regős. Prologjának versszakáiban rögtön megfogalmazódik az opera mottója: „Ím, szólal az ének, ti néztek, én nézlek. Szemünk pillás függönye fent: Hol a színpad: kint-e vagy bent, Urak, asszonyságok?” Ezek az emblematikus sorok megelőlegezik a tragikus eseményeket. A kint és bent, a valóság és képzelet horizontján folyik a történet. Kirajzolódik a szereplők érzelmi köteléke, ám hatalomért vívott küzdelmük,

autonómiájuk megtartásáért folytatott harcuk megöli szerelmüket. Kékszakállú és Judit kapcsolatának értelmezése sok kérdést vet fel, de a befogadó és elfogadó személyiség hiánya megelőlegezi a párkapcsolat végkifejletét. A bevezető regölője Judit utolsó kapcsolata a külvilággal. Mívesen megrajzolt karaktere eltér a későbbi oldalakon megjelenő stilizált figuráktól. „A világ kinti haddal tele, De nem abba halunk bele, ...” – zengi énekét, s háta mögött a vörös csík predesztinálja a vég kezdetét. A fényhordozó dalos eltűnik, kezdődhet a helyszín megismertetése, a szereplők bemutatása.

Lélekvírus

A kékszakállú herceg vára mesének álcázott példabeszéd. A nő, aki önként vállalja, hogy önfeláldozásával megváltja a férfit. A férfit, akinek a magány árnyékolja be életét. Baljós, keserű, mégis fenséges komorság. Elvész, aki őt választja, mint a három korábbi asszony, a hajnal, a dél és az este asszonya. Judit, az éjszaka asszonya osztozik elődei sorsában. A herceg lelkét rejtő monumentális vár fekete sziluettje mögötti kékség utal a várúr személyére, éppúgy, mint az éjszaka asszonyára, s a háttér vízszintesen osztó vörös csíkok a naplementét és a véres jövőt egyaránt mutatja. Az illusztrátor a képfolyamban több olyan rejtett effektust alkalmaz, amely előre jelzi a férfi-nő, valóság-misztikum, esendőség-realitás,

élet-halál viszonyát. „Megérkeztünk. Íme lássad: Ez a Kékszakállú vára.” – e szavakkal tárja ki a vár kapuját a spirituális fényben álló herceg. A magányos férfi alakja magabiztosságot tükröz. Fenséges testtartása, titokzatossága megerősíti a bűnösségéről keringő szóbeszédet. „Megállsz Judit? Mennél vissza?” – szól kérdően. Judit, ki elhagyta érte oltalmazó családját, így válaszol: „Kékszakállú! Ha kiűznél, Küszöbödnél megállanék, Küszöbödre lefeküdnék.”, s a vár kapuja bezárul az asszony mögött. A fal kékje és a felizzó vörös motívum visszautal az első kép hangulatára. A vár ormán látható apró lőrés Judit mögötti kinagyított mása kapcsolja össze a jeleneteket. Az én házam, az én váram. Ezt sugallja az egyértelmű színhasználat, s meghatározza az első ajtó nyitásának helyét, ami nem lehet máshol, csak a vár legfelső fokán, onnan ereszkedve le a lélek bugyraiba. Az opera struktúráját a cselekmény háromrészes bevezetésére (megérkezés a várba, Judit esküje, az ajtók felfedezése) és a hét ajtó nyitásának folyamatára tagolja. Minden jelenet markáns hangnemben íródott, s ezeket a blokkokat különleges, legtöbbször egy-egy hangszeres alapmotívum prezentálja. Az egyes helyszíneket, történeteket, hangulatokat-érzelmeket illusztráló hangzóanyagot a zeneszerző a romantikus programzene mestereitől vette át. Kékszakállú várában hét ajtó, mögöttük hét titkos terem található. Judit konok kíváncsisága sorra kinyitja ezeket. Meg akarja fejteni a mögöttük rejlő titkokat, meg akarja ismerni a férfi előző életét. A feltárulkozás

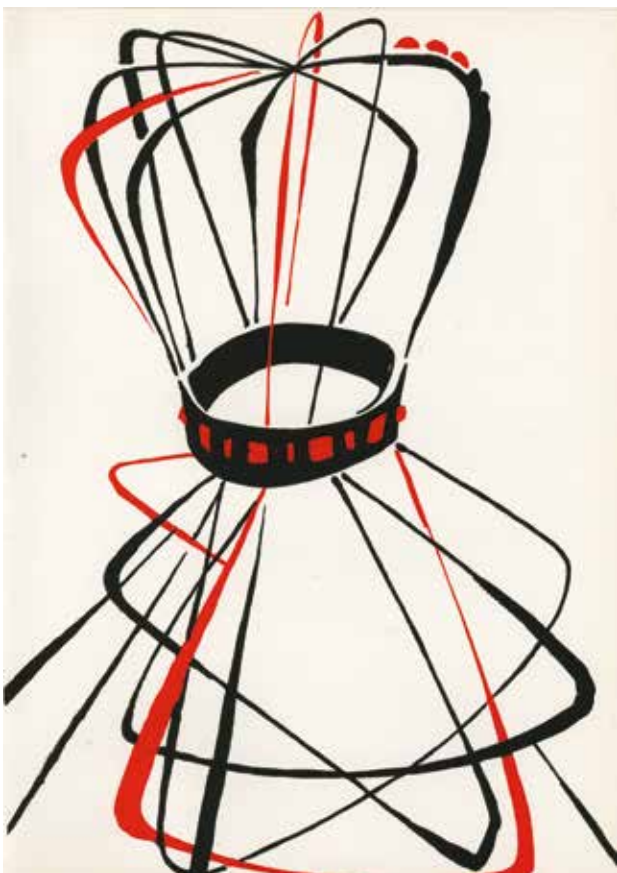
először megszépíti szemében a férfi „bűneinek” tárgyait, ám utóbb már menekülne, de a közös titkok fogva tartják, a férfihoz láncolja a múlt. A vágyott teljes boldogság helyett vállalnia kell a szenvedést, s a férfit ismét a magány vár. Az emberi kapcsolatok törény pillanatai ezek az ajtók, de nő ezt nem érzékeli. Judit az első ajtó kinyitásakor szembesül a legszörnyűbb titok, a kínzókamra látványával. Kasst nem korlátozza a stilizált formák alkalmazásában semmilyen mesterségbeli probléma. A vörös színbe hatoló fekete-fehér, hosszú pengéjű kések szimbólumai a jó és a gonosz tetteknek. Az indulatokat, érzelmi viszonyulásokat színek és egyszerű, geometrikus formák alkalmazásával láttatja.

Judit az első képen lengő hajfürtökkel látható, itt fekete főkötőjéből már csak az arca látszik ki, egyszerre hirdelve asszonnyá válását és a bezártságot. Gondterhelt arccal, véres kézzel kéri a második ajtó kulcsát. „Add ide a többi kulcsot!... Minden ajtót ki kell nyitni!” A fegyverek, a férfierő büszkeségei nem hatják meg, nem rettentik el az asszonyt, ezért Kékszakállú egyre jobban hisz asszonya megváltó szerelmében. A képek hármassága a herceg elbizonytalanodását vetíti előre, a régi sebek felzaggatása a lemondó megadás első jelei. Kass János kivételes módon viszonyul a térhez, azaz a térnélküliséghez. A scenikus viszonyokat, irányvektorokat pontosan meghatározza. Bár tudjuk, hogy bejárják a vár valamennyi szegletét, ennek téri ábrázolása elmaradt. Judit egyre agresszívabban

követeli a kulcsok átadását. Az érchanggal nyíló harmadik ajtó a kincsesvár bejárata. „*Vérfolt van az ékszereken! Legszebbik koronád véres!*” – csodálkozik Judit. Az előző ajtók mögött feltárult rémségek láttán megállapítása álnaívnak tűnik, lélektanilag azonban rávilágít az asszony kételyeire. A sűrűsödő negatív élmények az elfojtásra épülő, hártó mechanizmust erősítik benne. Etlolja magától a problémát: láttam mindent, de semmi köröm hozzá! „*Tied most már mind ez kincs, Tied arany, gyöngy és gyémánt.*”. Judit menekülhetne vagy kísérletet tehetne a vár elhagyására, de marad. Folytatja lélekgyilkos harcát. A negyedik ajtó mögött a palota kertje tárul fel. A látvány megbéklyózza. A szél, az illatok, a fény egymást erősítő hatása megnyugvást hozhatna. „*Minden virág neked bókol. Te fakasztod, te hervasztod, Szemben újra te sarjasztod...Szemed nyitja kelyheket s neked csengettyűznek reggel.*” Következésképpen: a reggeli csengettyűzés, az együtt ébredés lehetősége azt jelenti, Kékszakállú végleg elköteleződött a kapcsolat mellett. Ebben az idilli állapotban Judit újabb kérdést szegez férjének: „*Ki öntözte kerted földjét?*” Az ilyen és ehhez hasonló kérdés, hangozzék bár férfi vagy nő szájából, a féltékenységek specifikus arcát, a birtoklási, a hatalmi törekvéseket jelenti. A kincseskamra és a kert Kass János ábrázolásában drámai impressziókat eredményez. A korona és a rózsza puritán rajza mögött mégis pontosan érzékelhető a szépség és a borzalom, a múlt és jövő összefonódása. Az asszonynak itt még

lehetősége van a teljes megsemmisülés elkerülésére. Kass János az emberi lélek kiváló ábrázolója: Judit arcvonásainak, gesztusainak apró változásaiból leolvashatjuk a belső tüzet, a rejtett gondolatot. A szem-száj vonalívének csekély módosításával Kass egységbe szervezi az éppen zajló történéseket. Titokzatos mosoly, véres kéz, a gazdagság reménye. Az asszony számára már nem az a kérdés hogyan kezdődött, hanem, hogy miként végződik a küzdelem. „Lásd ez az én birodalmam.” - Az ötödik ajtó kitérőkor a férfi megmutatja birodalma – lelke – minden szegletét. Legnagyobb kincsét, az életét ajánlja fel asszonyának, aki nem tud mit kezdeni a váratlan boldogság lehetőségével. A jelenvalóság nem érinti meg, be akarja járni eltervezett útját.

Makacssága, tapasztalatlansága lesz a végzete. „Nem akarom, hogy előttem csukott ajtóid legyenek!” Kékszakállú hiába kérleli Juditot, hatástalan marad minden szava. Az érzelmi szakadék egyre mélyül kettejük között. A férfi probléma-megoldó szempontjait a nő énvédő mechanizmusa írja felül. A herceg tudatában van a megértés és a megismerés feszültségéből fakadó korlátjainak, s képes Judit cselekedeteit az adott helyzet összefüggésében látni. Az asszony azonban csak a felfedező „utazások” sorozatát, a külső akadályok leküzdését tarja elfogadható viselkedésformának. Kékszakállú számára az ötödik ajtó kitérője a lélektörés pillanata. A grafikus a szöveget és a zenét értelmezve kulcsszavakat-alkotóelemeket határoz meg, s fordítja át a vizuális kommunikáció nyelvére. Figyelemre méltó az a gesztusnyelv, amit megvalósít. Judit feltartott mozdulatba dermedt kezei az érzelmeltolásnak az a formája, amikor ez a zaklatottság és a harag jeleit mutatja. A negatív- pozitív emóciók hatására az asszony érzelmileg elszigetelődik, hiába áll mögötte férje szívére tett kézzel, az idő és a tudás nem hozza meg az enyhülést számukra. Mindkettejük alakja fekete felkiáltójelként magasodik az égő vörös háttér előtt, baljós gondolatokat sugallva. A herceg ökölbe szorított bal keze már azt a változást előlegezi meg, amit a hatodik ajtó megnyitása jelent, s bár még mindig vonakodik a kulcs átadásától, lelkében már megbékélt az eljövendővel. A fehér háttérben a függőleges kék sáv meghatározza a nő beszűkült mozgásterét. Választásra kényszerül. A szerelem nélküli biztonság és a bizonyosságot hordozó ingatag jövő között. Döntése végleges. Mindenről tudni akar. „Csendes fehér tavat látok, Mozdulatlan, fehér tavat.” Kékszakállú tesz még egy kísérletet kapcsolatuk rendezésére: „Gyere Judit, gyere Judit, Csókkal várlak.” – az asszony nem mozdul. A jelenvalóság könnytengere magába zárja. Szeméből kiolvashatók végső gondolatai. „Az utolsót nem nyitom ki. Nem nyitom ki.” – mondja a férfi nyomatékosan, de felesége az utolsó kulcsra várva kérlelően, szomorúan hozzásimul.

Az elhidegülés stációit megjárva, újfent felteszi a legkínzóbb kérdését: „*Mondd meg nekem Kékszakállú, Kit szerrettél én előttem?*” – „*Te vagy váram fényessége, Csókolj, csókolj, sose kérdezz.*” – válaszolja a férfi magához ölelve. „*Mondd el nekem Kékszakállú!*”

Féltékenysége fel nem ismert vágyaiból származik. Sóvárog családjá, elhagyott vőlegénye után. Társadalmi státusának változásáért, a gazdagabb, hatalommal bíró nagyúr kegyeiért hagyta el otthonát, s ezek az érzések felerősítik elfojtott indulatait. Kínzó magányát hamis illúziókkal, a megismeréssel, megtapasztalással enyhítené. „*Nyisd ki a hetedik ajtót! Tudom, tudom, Kékszakállú. Mit rejt a hetedik ajtó. Vér szárad a fegyvereken, legszebbik koronád véres, virágaid földje véres, véres árnyat vet? felhő! Tudom, tudom, Kékszakállú, Fehér könnytó kinek könnye. Ott van mind a régi asszony legyilkolva, vérbefagyva. Jaj, igaz hír; suttogó hír.*” Feltáru a hetedik ajtó, Judit átlép a múlt birodalmába. Elvonul előtte a reggel, a dél, az alkonyat asszonya. A szimbolikus értelmű napszakok a férfikor állomásait érzékeltetik. A reggel az ifjú, a dél az érett, az este a meglett korú Kékszakállút jelöli. Utolsó fellángolása az éjszaka asszonyával nem teljesezhet be. Kapcsolatuk, viselkedésük nemcsak energetizálódik a párharc nyomán, hanem egyes motívumok irányítják is magatartásukat. Ilyen motívumnak tekinthető Kékszakállú behódoltatása. Az ereje teljében lévő hadúr, a gazdag férfi leigázása kihívást jelent Judit számára. A férfit

viszont a nő átformálásának vágya hajtja. Ez a teljesítmény-orientáció sarkallja mindkettőjüket, temperamentumuk szerint cselekedve, nem mérlegelve az új tapasztalatok szépségét, mely a békés párkapcsolat lehetőségét hordozza magában.

A könyv tizenhét illusztrációja Kass János megfogalmazásában mind-mind áttételes utalással bír. Kékszakállú és Judit csupán egy képen vannak együtt. A nő és a férfi alá-fölrendeltségének ábrázolása ez a kép. Az asszony fölényesen néz le megtört párjára. Nincsenek gesztusok, nincs szemkontaktus. Nem hatolnak egymás intim zónájába, mert az csak az érzelmileg közelállóknak adatik meg. „*Milyen szépek, milyen dúsak, Én, jaj, koldus, kopott vagyok.*” – szól rettegve Judit. Kass intellektuális érzékenységgel szinte észrevétlen változtatásokat emel be az asszonyok arcvonásaiba. Egyformán szépek (vagy csúnyák), akár az ikertestvérek. Az, hogy Judit mégis szebbnek látja őket önnön magánál, önértékelési problémájában gyökerezik. Az állandó kontrollálás akarata és az intenzív birtoklás vágya is erősítette Judit féltékenységre hajlamos pszichéjét. A grafikusművész lenyűgözően fordítja le saját nyelvére a szöveg-zene viszonylatokat, erkölcsi tartalmú jelkép-világa új dimenzióba emeli a történetet. Ábrázolásába beépítette a szerzőpáros gondolatait, s a magányba hulló emberpár tragédiája a narratív képeken szinte képregényként olvasható. Kass János magánmitológiájának szerves része a Kékszakállú

verista verziója. Érdeemes megvizsgálni az illusztrátor figurális térhasználatát, melyet a non-verbális kommunikáció eszközeként használ. Kékszakkállút a képeken középre pozicionálja. Erőteljes alakja uralja a teret. Juditot az adott szituációtól függően, a középponttól jobbra, illetve balra helyezi el. Kivételt jelent az utolsó, amelyen Judit az alámerülésnek abban az állapotában létezik, melyben az emlékek sűrű szövete már behálózta, az élményréteg hálójában vergődik. A középpontba állított nő a gyarlóság attribútumaival van felruházva. Esendőségében egyszerre patetikus és szánalmas. „*Fehér arcod süttött fényvel, barna hajad felhőt hajtott, tied lesz már minden éjjel. Tied csillagos palástja.... Tied gyémánt koronája.... Tied a legdrágább kincsem.... Szép vagy, százszor szép vagy, te voltál a legszebb asszony, a legszebb asszony!*” A régvolt asszonyok körülölelik, s elsüllyednek a feledés magányába. Kékszakkállúra örökös társtalanság vár. Kass János kompozíciójának gondolati absztrakciói harmonikus arányrendszert alkotnak a papíron. Képeinek kisugárzása van. Színhasználatában, a vörös-kék-fekete, fekete-fehér-kék, fekete-vörös-fehér színek variációinak erős érzelmi töltése van. „*És mindég is éjjel lesz már... Éjjel...éjjel...*” – zeng fel utoljára a Kékszakkállú hangja. Elsötétedik a szín. Judit a keserű emlékek csarnokába kerül, mint a többi asszony. Becsukódik az ajtó. Ez a megálmodott szerelem vége. Megrázó, kifejező erejű és közérthető kép, mindenkit megérint.

A férfi lelke, életének dicsőséges állomásai tárulkoznak fel a hét ajtó kinyitásával, a női és férfi szerelem teljessége, az önpusztító egymásba olvadás vágya, az azonosulás, az örökös párharc, áldozathozatal, áldozattá válás ezerszeresen ismert, de mindig meg-rázó története e lírai vallomás.

Mióta az első emberpár kilépett a Paradicsom kapuján, megszámlálhatatlan a szerelmek sora. Valamennyien átértük, megszenvedtük, s vágyunk rá, hogy újra megtaláljuk. A tökéleteset keressük! A történet Juditja is ezt teszi. Szerelem-sóvárgása elvész a férfi kapuinak nyitásakor. Nyomában jár a kétség, a gyanakvás, a féltékenység. A remélt békés frigy az ő kíváncsi erőszakosságának lesz az áldozata. Lehetsz ez akár az asszonyi vállalás himnusza, mely a férfi boldogtalanságával, örök kárhozatalával tudna ellensúlyt teremteni. De nem himnusz, mert nem tudja a pillanatot-szerelmet megtartani, nem tud felülemelkedni a múlt rémképein, s kétségei eltorzítják a jövőt. Judit és a Kékszakkállú szerelmi párviadala gyönyörű parabolája a világok harcának, ahol az egymásra utaltság végtelen áldozata jelen van minden időben. A boldogság madara pedig elérhetetlen. A nagy érzésért semmi sem drága. Sokan életüket adták érte. A szerelmek története, mint egy gyönyörű dallam kíséri végig az emberiség történetét. Halhatatlanná tesz bennünket. Philemon és Baucis, Tristán és Izolda, Rómeó és Júlia éppúgy örök, mint a Kékszakkállú históriája, melynek hősei a szenvedély

fogságában őrlődnek fel. Meghalnak s mégis élnek, mert elpusztíthatatlan a vágy. A kékszakállú herceg vára lenyűgöző alkotás. Több rétege van, s minél mélyebbre hatolunk filozófiájában, annál több gondolat, kérdés ébred, annál gazdagítóbbr az élmény. Mint a nagy szimbolista műveket általában, a kékszakállú misztériumát is többféleképpen

lehet értelmezni, s mindegyikben van igazság. Judit alakja a nő lényegét, Kékszakállúé a férfi örök természetét adja. A kortalan történet a szerelmi harc minden állomását érzékelteti, azonban örök kérdés marad, célszerű-e kikényszeríteni a titkok megvallását. Ha igen, vállaljuk azok következményeit.

Kass János / Miskolczi Róbert fotója

Irodalom

Kárpáti János: *A Bartók értés zsákutcái*, Holmi online kiadása, 2007 * Kroó György: *Bartók-kalauz*, Budapest, 1975. Zeneműkiadó * *A Kékszakállú herceg vára*, Budapest, 1979. Zeneműkiadó * Kroó György: *Bartók Béla színpadi művei*, Budapest, 1962. Zeneműkiadó * Bartók Béla: *A Kékszakállú herceg vára*, 1997. Hungaroton Classics * Ferencsik János, Melis György, Kasza Katalin * Magyar Rádió és Televízió Énekkara, Budapest Filharmonikus Zenekar

Fotók forrása: Bánki Vera – a művész özvegye

10 éve hunyt el Kass János (Szeged, 1927. december 26. – Budapest, 2010. március 29.)

Kossuth-díjas magyar grafikus, szobrász, bélyegtervező, kiváló művész.

„...Nekem elsőként az illusztrált könyvek jutnak eszembe, hisz azokon nőttem föl, szerencsés nemzedék társaimhoz hasonlóan első mesekönyveimben Kass János képeket nézegettem, olykor színezgettem, tán ügyetlenül tovább is rajzoltam, akkor még nem is tudva az alkotó nevét. A könyvek és a folyóiratok illusztrációi csak egy szegmense az életműnek, az apró bélyegektől a nagy íves plakátokig szélesül a skála, az autonóm grafikáktól a háromdimenziós szobrokig, sőt a negyedik dimenziót se felejtjük, hisz az időfolyamban megjelenő filmeket is készített, nevéhez fűződik például a legelső magyar computer animáció. Az előadások, cikkek, a szépirodalmi művek egy következő oldalát jelentik a Kass-világnak. Az általa inspirált alkotások, a róla szóló írások pedig újabb és újabb ablakokat tárnak föl...”

Orosz István grafikusművész

T o l n a i O t t ó

Ágoston Lóránt művészete

Jól emlékszem képeivel való első találkozásomra. Valamiért azonnal elkülönültek számomra, azonnal fontosnak, jelentősnek tűntek. Jó érzés volt ismét kapcsolatba kerülni egy fiatal festővel. Ismét kapni egy feladatot. Igen, noha személyesen majd csak évek múlva találkozunk, én már akkor fogadtam rá. Pedig a különös papírmunkák mibenlétéről még fogalmam sem volt. Ennek is örültem. Már mint hogy fogalmam sincs. Örültem annak az útnak, amit majd irányában meg kell tennem. Leselkedni kezdtem, tapogatni. Éreztem kis, szerény képzőművészeti megfigyelőállomásom kupolája lassan feléje fordul.

Apja egy időben szülővárosom, Magyarkanizsa gyógyfürdőjének volt az igazgatója, jóllehet filityi születésű, illetve hát Törökkanizsai. Tudtam, erős helyi, Törökkanizsához, Szegedhez, illetve Deszkhez való kötődéséről, érdekelték ezek a kötődések, ugyanis engem is foglalkoztattak azok az odaíti, határon túli kis helységek, amilyen Domaszék, Ásotthalma, Mórahalma, Szatymaz, Ruzsa... Megismer-

kedtem állatorvos bátyjával, akinek egy kis angol agara, úgynevezett *whippetje* volt. Az agarak, ezek a gyors, erős, jóllehet rezge vadászok mindig is megigéztek; Palicsi sokác barátomnak egy időben például orosz agara volt, de azt kellett látnom, az orosz agár méltóságában meghaladta barátomék életformáját... Azok az első képek, amik megállítottak (szerencsére megtekinthetők katalógusában), *A lépcsőn*, a *Kék horizont*, valamint a *Rajzold meg magad*, a *Vattacukor élet* és az *Ellen-Test-Táj* sorozatának darabjai mégis mindennek ellenére világi festészetet mutattak. Ugyanis a lépcsők például Dubrovnik lépcsői, a kék horizont pedig hát maga az Adria. Megörültem, jóllehet azt is láttam, Ágoston Lóránt nem egy tengerfestő. Képein valami váratlan intenzitás nyomai mutatkoznak. Egyes figurái akárha légüres térben forognának. Előbb azt hittem, valami úrutazás előkészületeiről, koreográfiájáról van szó, elrepülni készülnek e vidékről, aztán azt láttam, egy részük víz alatt forog. Boldogan,

Rajzold meg magad 02 / 2011

Rajzold meg magad 01 / 2011

avagy fuldokolva, nem tudtam eldönteni. Igen, valami váratlan, tetten érhetetlen intenzitás. Összetett kollázs-technika. Már is komolynak mondható kollázs, illetve ragasztgatási tapasztalat. Mindent le ragasztgat, hol szabályosan vágott, hol szabálytalanul tépett, ám mindig egységes ritmusban toluló papírosokkal, keresztretjvényekkel, térképekkel...

Később megmutatta nekem papírosait, meg alapanyagát, ami egyfajta erősebb flüszpapír, ahogy ő mondta, *kalappapír*. Sosem is hallottam még erről a papírosról, ha jól értettem, ebben az ügyben még kutatnom kell, a kalap-, illetve cipősdobozokban használják. Van egy idős, palicsi barátnőm, aki egész életében masamód volt Párizsban, őt kell majd kifaggatnom a kalapdobozok béléspapírosáról, hiszen magával a kalapdobozzal sokat foglalkoztam, különösen azzal, amely, Szikora Tamás festőbarátomnak köszönve, a Holt-tenger partjáról került látókörömbe. Istenem, egy kalapdoboz a Holt-tenger partjáról... Már is azon kapom magam, netán be kellene helyettesítenem az Adriát, sőt Palicsi-tavat is a Holt-tengerrel, hiszen e tavat, amely mellett élek, Szerbia tengerének nevezik újabban, jöllehet azt nem említik, a NATO ritkított uránnal töltött rakétával lődözte volt meg, igen, a szó szoros értelmében tényleg Holt-tengerré téve azt...

De ahogy ilyen-olyan alkalmi kiállításokon kissé tovább álldogáltam a képei előtt, azt kellett látnom, bizonyos felületektől eltekintve, a ragasztások szabad, intenzív, pasztás gesztusokkal vannak lefödve. És éppen ennek köszönve kapnak valami jelentős szerepet ezek a bizonyos tisztán maradt, akárha jég, akárha üveglap alatt váratlanul mutatkozó élő felületek... Amelyekre egyszerűen nem voltak szavaim. Enigmatikusak maradtak. Jöllehet éppen azok a felületek a képek hordozói. Szenzációi.

Előbb úgy képzeltem, érintetlen papírosokat hagy, hogy aztán majd szabad, összevissza firkával telítse őket. De nem lehet csak úgy szabadon, összevissza firkálni soká, a mikro mozdulatok kihűlnek, érdektelenné, üresekké, a semmisek semmisekké, banálisakká lesznek. Ezek viszont éppenhogy nem. Éppenhogy valami erősen tartja őket szabálytalanságukban. Lehetséges, kérdeztem magam, egy új kalligráfiára bukkantál?! Igen, de ennél a sejtésnél többet még mindig nem tudtam mondani magamnak e kalligráfia mibenlétéről. Leginkább egy, illetve két kislány sziluettje mutatja magán ezeket a mikro jeleket, firkált ellen-tetoválást. A kislány, a kislányok, két kislány (immár nagylánya van Lórinak, hiszen azok a dubrovnikai jelenetek is már vagy 10 éve játszódtak) kontúrjai szépen, izgalmasan vannak meghúzva, kivágva, képbe süllyeszteve, valamint a helyszínek, a jelenetek is fontosak.

Az egyik legjelentősebb festménye nagy falitérképére, a hosszúsági és a szélességi köröket kö-

vetve, levélborítékok bézs bélései vannak ragasztgatva, már ez maga izgalmas minőségekkel, izgalmas halvány szürkékkel teljes felület lenne, hiszen akárha hamvadó Glóbuszunkat látnánk. És akkor Ágoston Lóri egy kutyával, a kis angol agárral birkózó, hempergő lányának virtuózmód kivágott fehér kalappapír sziluettjét ragasztja Glóbuszunkra, majd a testeket, amelyek összegabalyodva elterülnek, ám ugyanakkor szoborszerűen fel is magasodnak, el is különülnek, elárasztják azok a bizonyos semmis kaparások, összevissza firkák, jelek, jöllehet az egészét meghagyva erősen világító fehérségében, tisztaságában is ugyanakkor. A levélbelső és a kalappapír finomságai valami még nem látott magasságba emelik ezt a boldog birkózást... Műterem-szobájában soká, nagyon soká nem tudtam lélegzetet venni e kép, az életmű egyik legfontosabb darabja, előtt. Istenem, egy ilyen kép! És mit sem tudunk róla. Úgy éreztem, én is a víz alatt forogok, fuldoklom, ott fönnpedig egy jelentős, abszolút tiszta, patyolat opus magnum!

E képtől visszatérve az említett képsorozatokhoz, most még jobban elbűvölődtem. A katalógusban, lupámmal kezemben, hozzáláttam a semmis firkák elemzéséhez. Először is azt vettem észre, a firkák kis udvarokat, szigeteket, próbálnak elhatárolni, próbálják körülkeríteni, védeni magukat... Olykor úgy tűnik, afféle kis energiakapszulák. Meg azt, hogy mindez, mármint a mechanikus-motorikus ismétlés, miközben mindig ugyanazokat a jeleket ismétli, mégis mindig másokat, hol sűrűbb, hol ritkább közegeket képeznek, hogy aztán ezek a közegek következetesen egy rendszerben mozogjanak, úgy is mondhatnánk, egy zenei rendszerben. Meg kell mutatnom zenészbárátaimnak őket. Netán valóban valami kótákról van szó, annál is inkább, mivel Lóri zenész is... Van egy kis zenekara, mutatta kótáit, azt is, hogy a kótákat egy a kislánya által vörössé firkált fedőlappal között tarja... Ez, a kótáit összefogó intenzív fedőlappal való találkozás lényeges mozzanat volt a műterem-szobában való kutakodás közben, jöllehet még nem tudtam mit kezdeni vele (emlékszem, a nagy modern zeneszerzők rajzaira, rajzos kótáira gondoltam, Cage egyik, általam csak mostanában olvasott megjegyzésére, milyen fontosnak tekinti Thoreau rajzait, meg is kértem Nagy József barátomat, kutakodjon Párizsban Thoreau rajzai után), csak azt jegyeztem meg, milyen jó volna majd egyik képén találkozni kótáinak ama vörössé firkált, vörösen izzó fedőlappjával...

Egyik képén firká által kócolt-nemezelt rózsaszín vattacukor... Valamint e semmis jeleket írja a lufikra is. Igen, lufikra írni... Teleírt lufik... *A Rajzold meg magad 01* című képen ott az egész repertoárja ennek a jelvilágnak, firkáabécének, kótának, sötét pasztás háttér, valami vetülő világos fehér sík,

Vattacukor élet 01 / 2012

amelyre a kislány akárha ujjával rajzoló-írná enigmatikus jeleit, mielőtt magát már teleírta-tetoválta velük. Nem csak fehér sík vetül, a kislány kabátkája, nadrágja is valami finom sárga tónust kap, miközben a firkák között erős piros, kék, zöld, sárga, fekete próbafirkákat is látni...

Klárka lányáról mesél, ő rajzolja-firkálja tele valami szigorú összevissza rendszer szerint mind e fehér

felületeket. Meg van Lórinak, mutatja, olyan kalap-papír-gyűjteménye is, amelyet Klárka festett hol rózsaszínre, hol kékre...

A *Nézd meg a TV-t?* című képen a kislány, aki olykor határozottan lépdel, olykor valami körök közepe áll bezártan, már alszik, akárha önnön patchworkjén, de karja, mint amikor a gyerekek gipszbe tett kezüket összefirkálják, önnön jeleivel van

kitetoválna. Elaludt a tévé előtt, a sávok immár akárha maguktól váltakoznának. A háttér fekete geometrikus egységekben zuhog.

Az *Ellen-Test-Táj* térképén finom, halvány interenciók, átrajzolt országok, mint ahogyan országainkat jócskán át- meg átrajzolták, majd ezekre a finom térképekre az ismert ismeretlen firkákból kivágott ülő, alvó kiskutya van ráragasztva. Ismét eláll a lélegzetem.

Ágoston Lóri meséli, Pécsen szeretne doktorálni. A határ témájából. Katonakorában ugyanis határőr volt, s azóta is egész életében a határt járja át meg át... Hol voltál katona, melyik határt őrizted, kérdelem. Azt mondja, Nova Goricán volt határőr. A jugoszláv- (szlovén)–olasz határt őrizte. Mondom, a számomra egyik legfontosabb festő, Zoran Mušić goricai. Jóllehet Zágrábban tanult, Velencében élt, és egész életében őrizte még a Monarchiából való útlevelét. És a másik számomra legfontosabb festő is szlovén, őt meg azért kellett megemlítenem Lórinak, mert Stupica is firkálta, egész élete folyamán firkálta, kislányából stilizált kismenyasszonya mögött a fehérre meszelt falakat...

Akkor megmutatja, kezembe is adja a literes flakont, Klárka semmis kalligráfiáját is átfesti egy ultraviola-szűrő szintelen festékkel. És csak most értem meg, ez a szintelen festék még jobban megemeli, valami egészen új, ultra dimenzióba emeli Klárka kalligráfiáját, Lóri festészetét....

Most, mutatja, éppen egy nagyobb kutyás sorozaton dolgozik. Örülök, újra látom a kis angol agár, a whippet profilját, kecses, törekeny karcsúságát, fénylő tekintetét, kicsi rózsalakú füleit, meséli, bátyja nem talált párt kutyájának, egy szabadkai kis olasz agárral pároztatta, tehát tán már azok a kölyökkutyák is ott ugrálnak a képeken, de ugyanakkor ott sejjik Veličković megnyúlt, elúszó agara, valamint Max Neumann ijesztőbb vérebe is, és Lóri már mutatja is Veličković egyik terjedelmesebb katalógusát, mutatja Krasznahorkai *ÁllatVanBent* című könyvét, amely lám, immár a festők kézikönyveként szerepel...

Majd visszatérve a határ témájához, Lóri arról mesél, családjának egyik ága, a Dohány nevűek Dél-Amerikába vándoroltak, São Paulóban élnek, már keresték is egymással a kapcsolatot.

Már távozni készülök, amikor megemlíti, új, terjedelmesebb katalógust készít, új honlapja van, nézem meg, írt hozzá egy bevezető szöveget. Átérve a határon, hazaérve első dolgom kinyitni honlapját. Egy fotó. Lóri a Tirrén-tenger partján. Majd a bevezető szöveg. Kevés ilyen megrendítő ars poetica-jellegű

szöveggel találkoztam életem folyamán. Lassan betűzve másolom ide befejező sorait, miközben arra gondolok, különös, hiszen sosem gondoltam még ilyesmire, milyen kár, hogy nem tudjuk megmutatni ezeket a sorokat, képeket Pilinszky Jánosnak, sőt arra is, milyen kár, hogy nem tudom megkérni, segítsen nekem megismertetni ezt a jelentős festészetet az emberekkel, az úgynevezett szakmával is persze.

Ágoston Lóránt / *Rajzold meg magad 03, 2011*

„A kollázsok másnak használhatatlan anyagokból (szemét) készülnek. Javarészt papír alapú anyagok. A képeim jelentős hányadának létrejötté valójában egy kooperációnak köszönhető.

A figuráim felületét gyermekfirkákkal szoktam kitölteni. Ugyanis az első ilyen képeimen nagyobbik lányom régi hittanfűzetét használtam fel. Papírgyűjtéshez szedtük össze lakásunkban a kidobásra szánt újságokat, fűzeteket. Amikor megtaláltam ezt a fűzetet, belelapoztam, és döbbenet olvastam egy harmadikos kislány gondolatait. Az volt a feladatuk, hogy zsoldárt írjanak. A következőket írta:

»Áldjátok meg a tesómat, mert autista. Hogy az iskolában jól viselkedjen, és a tanárai figyeljenek rá! Adjátok, hogy nagykorában is boldog legyen!«

Ezután kezdtem összegyűjteni autista kislányom firka-rajzait, és azokat beépíteni a képeimbe. Azóta folyamatos az együttműködésünk.”

J ó d a l R ó z s a

Ismerjük meg egymás képzőművészeit!

/ Az Art Limes művészeti folyóirat Képzőművészek a Vajdaságban című számáról

Az *Art Limes* magyarországi művészeti folyóirat 2003-ban indult. Arculatát a bábművészet, a képző- és ipaművészet, valamint a gyermekkönyv illusztráció határozzák meg. Negyedévenként jelenik meg, de megesik, hogy különszámokat is megjelentetve évente öt, vagy hat számmal is büszkélkedhetnek. Sajátosságuk, hogy külföldi szerzőkkel, művészekkel, szakemberekkel is együttműködnek, s lapkiadásán kívül csoportos tárlatokat is sikerrel szerveznek meg – még hozzá határokon átívelve. 2015-ben *Két határon túl* című kiállításuk a lap szerkesztőinek kezdeményezésére, a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet együttműködésével valósulhatott meg. Előbb 28 szerbiai-vajdasági képzőművész mutatkozott be a révkomáromi Limes Galériában, majd 26 szlovákiai-felvidéki alkotó Zentán és Szabadkán. Jelenleg a felvidéki fiatal képzőművész generációt bemutató Art Limes szám

megszerkesztésén dolgoznak, de tervezik egy újabb, felvidéki és délvidéki művészeket bemutató csoportos tárlat bemutatását is. „Mindezt azért” nyilatkozzák a szervezők „*hogy a magyarországi művészeti közélet jobban megismerhesse a vajdasági képzőművészek e generációját. Munkánkhoz nagy segítséget és támogatást nyújtott a Vajdasági Művelődési Intézet, s annak igazgatója, Gondi Martina, valamint a Forum Könyvkiadó Intézet szerkesztője, Brenner J. János. Nélkülük nem realizálhattuk volna tervünket. Köszönjük nekik is, valamint a szervezőknek és az alkotóknak együttműködésüket!*” nyilatkozták.

Ezúttal az *Art Limes* folyóirat legújabb, térségünket érintő sikeres vállalkozásáról számolhatunk be. A folyóirat ugyanis egy teljes számát a vajdasági kortárs képzőművészeknek szentelte! A szám címe: Kép-tár VIII. Képzőművészek a Vajdaságban. A XV. évfolyamnak ez a 67-es száma a Nemzeti Kulturális Alap Iparművészeti

Pesti Emma / *Lifkoptikum III.*, 2016

Paszterkó Richárd / *Baba dino*, 2017

Kollégiuma, és a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet támogatásával jelent meg. Kiadója a Kernstok Károly Művészeti Alapítvány, Tatabánya. Főszerkesztője Virág Jenő, szerkesztője Miglinczi Éva.

A kilencvenes években több tízezer fiatal, főleg katonaköteles férfi, majd – idővel többnyire a családja is – hagyta el Szerbiát. Nagy veszteség volt ez minden téren, a művész-társulatokat is beleértve. Emlékszem, milyen problémát jelentett ez például a vajdasági színházakban, ahol kénytelenek voltak a középkorú férfiszerepeket is – kezdőkkel játszani. Ennek ellenére rendületlenül játszottak, még a bombázások idején is. Volt, aki a helyzet javulásakor visszatért, de a többség nem... Azóta sok év telt el, felnőtt egy új generáció. S micsoda öröm: rengeteg közöttük a tehetséges, nagyot álmodni merő, sőt tenni, továbbtanulni, újítni akaró és tudó fiatal. Művésznek: íróknak, festőnek, színésznek készülő is. Ám, mint Virág Jenő, az *Art Limes* folyóirat főszer-

kesztője nyilatkozta: Magyarországon nem ismerik őket. Azokat sem igen, akik pedig már jó ideje ott élnek és alkotnak. Tematikus számukkal és az őket bemutató tárlataikkal, vitafórumaikkal ezen az áldatlan helyzeten kísérelnek meg segíteni.

A Képzőművészek a Vajdaságban kiadvány 280 oldalán – a szervezők felkérésére – huszonegy (21) Vajdaságban élő, vagy onnan már elszármazott, de a hazai röghöz, s nem utolsó sorban témáival, munkásságával még ezer szállal ide kötődő író, költő, kritikus, művészeti író, irodalomtörténész, műfordító, festő, fotóriporter, szerkesztő, stb. vállalkozott arra, hogy – portrék, esszék, interjúk formájában bemutatson, megszólaltasson huszonkét (22) kortárs, fiatal (vagy éppen középkorú) vajdasági képzőművészt. 2019. május 6-án Szabadkán, 7-én Zentán, 8-án pedig Újvidéken mutatták be ezt a tematikus folyóiratot. Moderátorok Bíró Tímea, Beszédes István és Brenner J. János voltak.

Lak Róbert / *Küzdelem a démonaimmal*, 2015

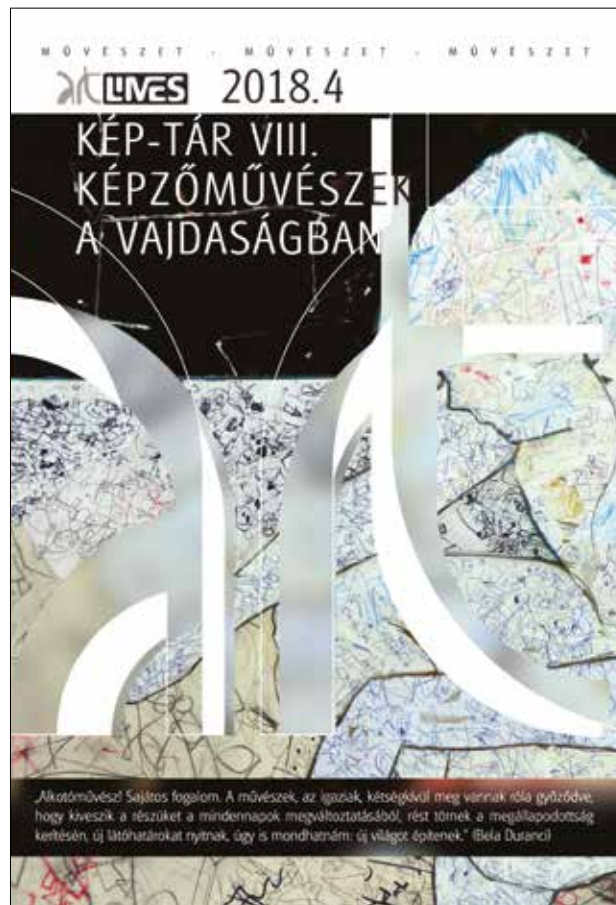
A szerzők: Benedek Miklós, Beszédes István, Dancsó Andrea, Danyi Zoltán, Fehér Dorottya, Fekete J. József, Gyurkovics Virág, Jódal Kálmán, Lábadi Lénárd, Lovas Ildikó, Máriás Endre, Péter László, Sinkovits Péter, Sirbik Attila, Szerda Zsófia, Szombathy Bálint, Orcsik Roland, Tolnai Ottó, Utsi Anikó, Verebes György és Virág Gábor.

A bemutatott képzőművészek: Acsai Györgyi, Ágoston Lóránt, Argyelán Zita, Bicskei Anikó, Blaskó Árpád, Kincses Endre, Kis Endre, Klájó Adrián, Kozma Laura, Lak Róbert, Lázár Tibor, Paszterkó Richárd, Pesti Emma, Ricz Géza, Sagmeister Laura, Soltis Miklós, Tarkó János, Tóth Alisa, Újházi Adrienn, Utcai Dávid, Varga Valentin és Vass Szabolcs.

Persze akad a lapban író, aki több képzőművészt mutatott be, s képzőművész, akivel többen foglalkoztak. Annál is inkább, mert a folyóirat bővelkedik rovatokban, s azokban olykor többször, más-más vetületben, kontextusban felbukkannak ugyanazok a nevek.

A rovatok: Portrégaléria. Ebben a rovatban – portrék, esszék, interjúk formájában – szólaltatják meg, mutatják be külön-külön a művészeket.

Könyvek – Illusztrációk. Itt egy-egy szerző egy, vagy több könyv illusztrátorainak munkáit elemzi. Lábadi Lénárd Bicskei Anikó könyvillusztrációval foglalkozik, Benedek Miklós pedig Tóth Alisáéval. Sinkovits Péter viszont már nem kevesebb, mint

Art Limes folyóirat „Képzőművészek a Vajdaságban” lapszám borítója

tizenegy zEtna-kötet illusztrátorait tűzi „*tollhegyre*”. Fekete J. József érdekes, sajátos módszerrel szöveg és kép áthatását, egymást át-meg átszövését vizsgálja két könyv – Beszédes István Híd-díjas Kokon, és Fehér Miklós *Fekete normalitás* című, a Gion Nándor Ifjúsági Regénypályázat nyertesének - példáján.

A Könyvkiadók rovatban ugyancsak Fekete J. József a webmagazinként, egyszemélyes könyvkiadóként, valamint sokoldalú kulturális központként működő zentai zEtnáról értekezik behatóan, Máriás Endre a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet sokoldalú és áldozatos munkájáról ír, Utsi Anikó pedig Virág Gáborral, a Forum Könyvkiadó Intézet igazgatójával beszélget a kiadó múltjáról és egyre sokrétűbbé váló jelenlegi tevékenységeiről: bővülő és esztétikailag is egyre szépülő könyvkiadótáról, megújuló képzőművészeti kismonográfiáiról és albumairól, amelyek olykor - például Maurits Ferenc esetében - egyszerre egyazon sokoldalú szerző irodalmi és képzőművészeti anyagát is tartalmazzák; az általuk kiadott *Híd* folyóiratról, amely szintén közöl kortárs képzőművészettel foglalkozó írásokat, a Híd Kör Art elnevezésű, a Híd körül tömörülő fiatalok tevékeny csoportjáról; hajdani és jelenlegi neves műszaki szerkesztőikről, illusztrátoraikról, Tolnai Ottó készülő délszláv képzőművészekkel foglalkozó esszéinek szerb nyelvű kiadásáról, valamint az általuk évente kiosztandó három meghatározó díjról.

Utcai Dávid / Kozmikus üzenet, 2016

Az Életrajzok című rovat a huszonegy fiatal kortárs vajdasági képzőművész rövid élet- és munkarajzát közli, felsorolva díjait, csoportos és önálló kiállításait, szakmai működését, egyéb fontos szakmai információit, és ami szintén fontos: elérhetőségét, hogy minél zavartalanabban tarthassa társaival és másokkal – esetleges későbbi felfedezőivel, vagy támogatóival – is a kapcsolatot. Mindegyikükről arcképet és néhány többszínnyomású, jellemző művet, illetve reprodukciót közöl az életrajzuk mellett. Egyébként minden rovat, a képzőművészek munkáit elemezve, vagy a velük való beszélgetések adalékaként, illusztrálásaként váltakozva közöl személyenként legalább öt, de olykor nyolc-tíz színes reprodukciót is a szóba kerülő alkotásaikról. Öröm ebben a szemgyönyörködtető, változatos és sokoldalú, igényes kiadványban elmélyedni, lapozgatni, gyönyörködni. S az értő, elmélyült, nagy szakmai igénnyel és hozzáértéssel, máskor meg szinte novellisztikus, könnyed és szellemes észrevételekkel, gondolat-futamokkal élvezetesen, röpködő brillírozással megírt szövegekben búvárkodni, velük együtt szárnyalni.

Kedvcsiholónak csak néhány idézet belőlük: Péter László Kis Endréről szólva: „E nemzedék a jugoszláv háborús tragédia utáni időkben vált »nagykorúvá«, és Sinkovics Ede, Utcai Dávid, Kis Endre, Soltis Miklós, Klájó Adrián... vonulatát képező művészek baráti összetartó, együtttható erejével hatott. Fontos

megemlítenünk, hogy a későbbi években még Tóth József, Ricz Géza, Vass Szabolcs, Varga Valentin és Pécsről Gyuris Róbert... is csatlakoztak hozzájuk. A rendszeres művésztelepi és közös műtermi alkotómunka (a temerini TAKT Tulabari Tábora, Pécssett a Kisház műterme) összeszokott művészeti csapattá tette őket.” És „A másik ilyen védjegye Pesti Emma képeinek a folyásnyom, a csík, ahogy a cseppek végigfolynak a vásznon, vagyis ahogy a cseppek festenek. Néha lágyan festenek, mint a kilöttyenő tej. Máskor meg sajogva, mint mikor a szálkák mélyebbre mennek, és ömleni kezd a vörös. Ahogy a Feketevers című festményen. Félelmetes, hogy ezen a képen milyen természetes, milyen magától értetődő a vértenger, (Danyi Zoltán). „Milyen lenne egy vidám Maurits Ferenc alkotás? Milyen lett volna egy lány Benes József kép? Milyen lehetett volna egy huncut Bíró Miklós festmény? Mindaz van benne Sagmeister Laura festményeiben. Egyszerre.” (Lovas Ildikó) „Közülük az 1980-ban Szabadkán született Ricz Géza a rangidős. Szegeden képezte magát, ott is élt egy ideig. Volt műterme, kulturált munkakörülmények övezték. Amikor nála jártam, már javarészt túl volt street art festészetének időszakán. Megszokta, hogy nagy falfelületeken dolgozik, később a vásznai is méretesek lettek. Ricz nem tekinthető klasszikus, tősgyökeres graffiti-művésznek, már kezdetben olyan témái voltak, amelyek nem jellemzőek erre az irányzatra. Festő volt

Sagmeister Laura / Test, 2018

a javából, csak éppen a falakon dolgozott táblaképek helyett. Munkáiról egy szociálisan érzékeny egyéniség alkata rítt le indulásakor.” (Szombathy Bálint) Majd: „Egyik képén firka által kócolt-nemezett rózsaszín vattacukor... Valamint e semmis jeleket írja a lufikra is. Igen, lufikra írni... Teleírt lufik... A Rajzold meg magad 01 című képen ott az egész repertoárja ennek a jelvilágnak, firkaábécének, kótának, sötét pasztás háttér, valami vetülő világos fehér sík, amelyre a kislány akárha ujjával rajzoló-írná enigmatikus jeleit, mielőtt magát már teleírta-tetováta velük.” (Tolnai Ottó) Valamint: „És akkor itt vannak még a mindenfelé megjelenő űrlények, bionikok, széteső félben lévő, vagy csak részben antropomorf, esetleg csak sejtetett figurák. Hisz az élet konfúzió és paradoxon. És ebben a megsemmisülés felé rohanó világban Tarkó, mint mondja,

mindössze – szemlélő. Akár, mint ahogy egyik festményének alakjához: nem érnek hozzá a szúrós idomok. Ő csak szemlél, és nem ítélkezik.” (Jódal Kálmán) Továbbá: „Ezen vezérvonalak mentén a versek által a költő könyvként képződik meg, lapozni lehet, akár a velvicsia száraz leveleit, mint egy világverset, amelynek a különböző irányú szemlélésére a szövegbe fogott belső versek nyitnak teret. A könyv, mint a költő lenyomata, a lét önmagát kirakó tipográfiája.” (Fekete J. József)

Nagyon hasznos, fontos, hiánypótló és - szép kiadvány a Képzőművészek a Vajdaságban. Mindenkinek, aki kézbe veszi – élményt fog jelenteni. Szakembernek és nem szakembernek egyaránt. Határon inneninek és határon túlának. Igazuk van a szerkesztőknek: ismerjük meg egymást. Meg kell ismernünk!

Megjelent a Komáromi Klapka György Múzeum új kiadványa: Komáromi csataképek 1848–1849

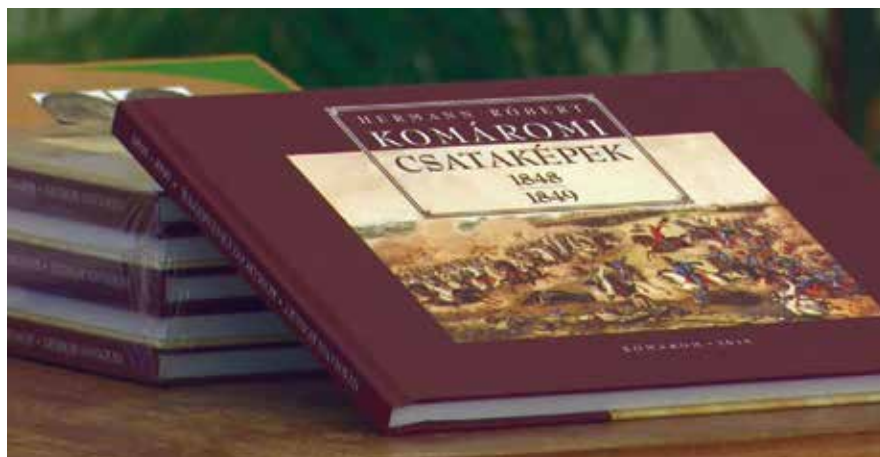
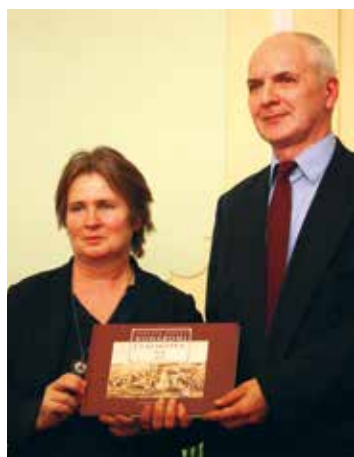
Az 1848–49-es szabadságharc ikonográfiáján belül kiemelkedő és egyedülálló az a grafikai anyag, ami Komárom 1848–1849-es történetéről reánk maradt. Nincs még egy olyan magyar település, Budapestet is ideértve, amelynek története a korabeli ábrázolások alapján ilyen jól nyomon követhető lenne. Jelen ismereteink szerint több mint kilencven korabeli metszet, litográfia és vízfestmény mutatja be a város és az erőd 1848 szeptemberétől 1849 októberéig terjedő történetét, s feltételezhető, hogy az osztrák közgyűjteményekben vagy kisebb magyarországi köz-, ill. magángyűjteményekben további lapok találhatóak.

Az alkotók között a kor legkiválóbb osztrák grafikusait, August Pettenkofent, Vincenz Katzlert, Joseph Heickét, Joseph, Carl Josef Lancedellit / Lanzedellit,

Eduard Weixelgärtner és társaikat, a magyarok között pedig Than Mór és Szerelmey Miklóst is ott találjuk. A könyvben ezt az anyagot, főbb jellemzőit és történeti használhatóságát mutatja be szerző Hermann Róbert

A *Komáromi Csataképek 1848–1849* című reprezentatív album kiadója a Komáromi Klapka György Múzeum.

Fotó: Klapka György Múzeum

Számadó Emese a múzeum igazgatója és Hermann Róbert történész a kiadvány szerzője

Megjelent a Komáromi Klapka György Múzeum XXVIII. katalógusa, amely Rauscher György komáromi származású festőművész életéről és művészetéről szól.

Számadó Emese, a kutatásai során talált, eddig teljesen ismeretlen, vagy csak címében ismert képeket is bemutat a kötetben. *„Rauscher György emlékének gondozása igazán nemes feladat. Képeinek varázsa, portréinak sokfélesége egy letűnt, ám kissé nosztalgikus emlékű kor-szakhoz, annak szereplőjéhez visznek minket közel. Rövid alkotói évei a társadalomtörténet nagy változásaira estek és ő ennek a változásnak több szegmensét is megfestette”.*

Kemény Simon költő, lapszerkesztő írta róla 1935-ben: *„Mindig örültem, ha találkoztam vele. Elegáns, kellemes, szerény fiatalember volt, és kitűnő művésznek tartottam. Furcsán szabott szemei másképpen látták az életet.”*

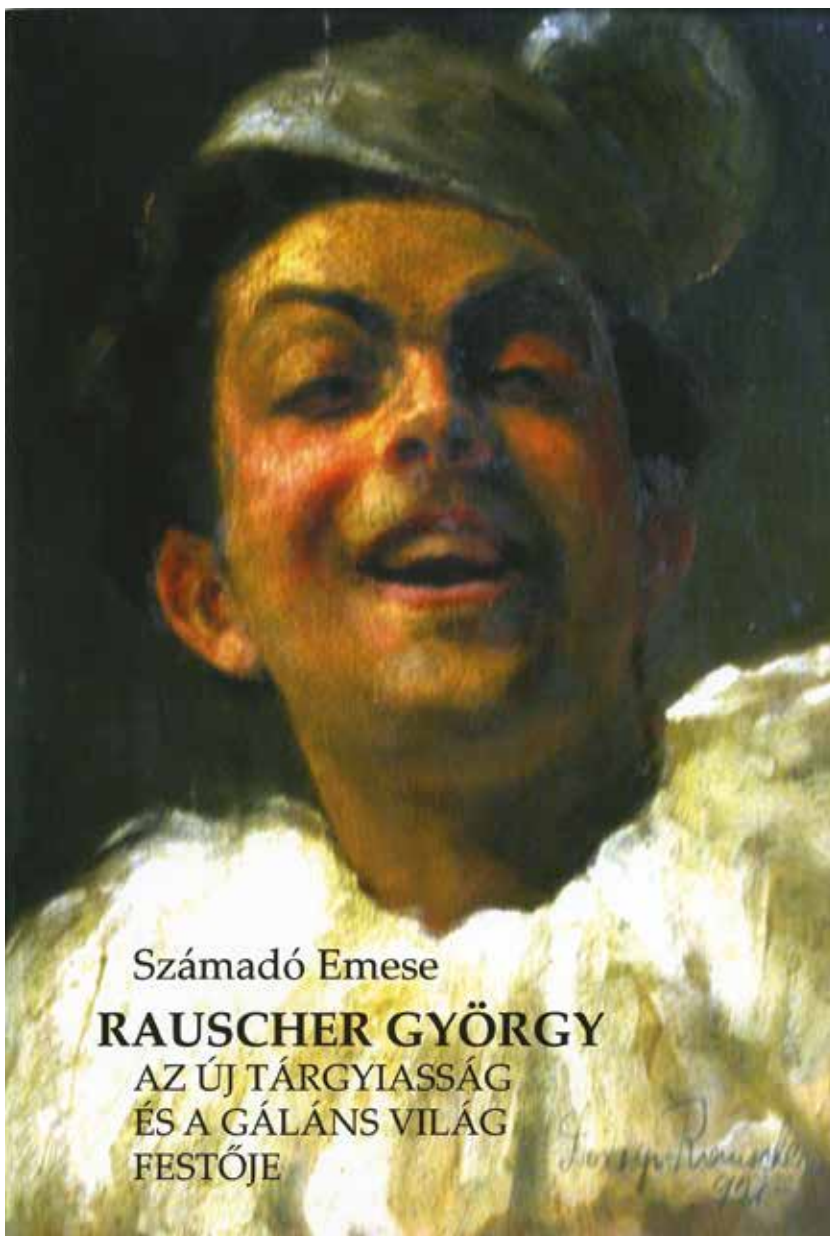
Ez a másképp látás segít minket abban, hogy megértsük korának divatos korszellemét, a bubifrizurás, rövidülő szoknyás, jazzt hallgató, charlestont járó és a hangosfilm csodáját éppen hogy csak befogadó társadalmat, amelynek tagja és megörökítője volt.

Kemény Simon emléksorai Rauscher Györgyről

Mindig örültem, ha találkoztam vele. Elegáns, kellemes, szerény fiatalember volt és kitűnő művésznek tartottam. Furcsán szabott szemei másképpen látták az életet, mint mi, akik vele együtt és vele egyszerre néztük. Szerette torzítani a világot, lefitymálva a nagy cécót, mintha érezte volna, hogy nem sokáig lesz benne része. Szomorú lélek volt, minden búsította, de érzelmessége a vásznon átalakult gúnnyá. Ecsetje, ceruzája kritizált és nem másolt. Mint minden igazi műalkotó, ő is lelki és szellemi alapanyaggal dolgozott. Titokzatos recept szerint

vegyült az alapanyag egyéb, megmérhetetlen, rejtelmes elemekkel. hogy végeredményben a színek, a formák és a vonalak összessége művészi alkotássá váljon.

Mind ez nyilvánvaló volt róla, ami engem illet, noha Rauscher György éppen csak hogy elindult pályáján. De tehetségének formátuma mutatta, hogy jelentékeny és eredeti művész, aki így ránk maradt szomorú töredékében is érték. Egyike volt az elsőnek, akik a mai értelemben való modernséget hazahozták azt a fanyar művészetet, amely később odáig csúszott alá, hogy lenézte és kicsúfolta a szépséget, a harmóniát, a dallamot. Rauscher nem került rá erre a lejtőre, mert nem volt nyájművész, hanem egyéniség, aki a maga érzéseit és a saját gondolatait szolgálta, s a világról és annak minden dolgáról önálló szemléletet és bölcséletet őrzött lelkében. Hogy a képzőművészet eszközeivel mindezt ki is tudta fejezni. Az nem kétséges azok előtt, akik végig mentek ezen az érdekes kiállításon. Azokat, akik már ismerték, fel fogja melegíteni a viszontlátás öröme. Azok pedig, akik most fogják megismerni Rauscher művészetét, sokáig megőrzik majd ennek a találkozásnak nyugtalanító érdekességét.

Szerzőink

Brenner J. János
szerkesztő

Prof. Dr. Hernann Róbert
történész

Jódal Rózsa
író

Kemény Simon †
író

Dr. Lovag Zsuzsa
művészettörténész

Miglincki Éva
művészeti író

Orosz István
grafikusművész

Sinkó István
festőművész, művészeti író

Szakolczay Lajos
művészeti író

Számadó Emese
régész

Tolnai Ottó
író

Wehner Tibor
művészettörténész

Borítón

Alexandra Kršňáková / Pizskos, 2018

Hátsó borítón

Ágoston Lóránt / Mikor a gyermek gyermek volt 01, 2014

Borító belsőn

Kass János grafikusművész

Tarkó János / Didibusz, 2017

A lap megrendelhető

a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület

kiadó (femsze@gmail.com)

és a szerkesztőség

(atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com)

email címeiken.

A folyóirat megvásárolható

Szlovákiában és Magyarországon.

Észak-Komárom / Madách Könyvesbolt

(Jókaiho 25, 945 01 Komárno),

Dunaszerdahely / Kortárs Magyar Galéria

(Gyulu Szabó 304/2, 929 01 Dunajská Streda),

Párkányban a Bestseller könyvesboltban

(Hlavná 129, 943 01 Štúrovo),

Budapest / Írók Boltja

(Andrássy út 45.)

ATELIER művészeti folyóirat

XXIII. évfolyam, 2020. 1. szám

Megjelenés negyedévenként

Kiadó

a Felvidéki Magyar Szépművészeti Egyesület

Felelős kiadó a kiadó mindenkori elnöke

Főszerkesztő

Miglincki Éva

e-mail: atelier.folyoirat.revkomarom@gmail.com

mobil: + 36 70 217 0280

A szerkesztőség címe

Kós Károly út 3. fsz. 3., Tatabánya 2800

Munkatársak

Fecsó Szilárd - Kassa

e-mail: fecso.szilard@gmail.com

Lacza Tihamér - Nyárasd

e-mail: laczat@gmail.com

Borító- és lapterv

Szabó Andrea grafikusművész

Nyomdai előkészítés – Szabó Andrea

Nyomda – EPC Nyomdaipari Kft.

2040 Budaörs, Baross u. 77.

Postacím: 2040 Budaörs, Pf. 48.

Bankszámla OTP Bank Nyrt. Magyarország

Számlaszám 11740030-24034067

Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság

CE/6766-4/2019

Támogatók

Kernstok Károly Művészeti Alapítvány

Köszönjük a hazai és külföldi alkotók-írók,

fotográfusok, a könyvkiadók, a művészeti intézmények,

valamint a jogutódok hozzájárulását az írások-

képek közzétételéhez.

Ár: 4.5 €, 1 400.- Ft

ISSN 1336-1678

9 771336 160034